

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Стратегічні перспективи відтворення основних виробничих фондів промислових підприємств на прикладі ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0728
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Корпоративні фінанси

_____ В.В. Конєв _____

Керівник __ д.е.н., професор Череп А.В. _____

Рецензент __ к.е.н., професор Бугай В.З. _____

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування,
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« _____ » _____ 2019 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Конєву Владиславу Васильовичу

1. Тема роботи: «Стратегічні перспективи відтворення основних виробничих фондів промислових підприємств на прикладі ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД»
керівник роботи: Череп Алла Василівна, д.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від “4” липня 2019 року № 1110-с
2. Строк подання студентом роботи “25” грудня 2019 року
3. Вихідні дані до роботи: фінансова звітність АТ «ХТЗ», законодавчі документи, монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність основних виробничих фондів; дослідити типи, форми та джерела відтворення основних виробничих фондів; надати організаційну характеристику та провести аналіз фінансових показників діяльності АТ «ХТЗ»; побудувати рівняння лінійної регресії впливу обсягів короткострокових кредитів банків і нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на обсяги основних фондів; визначити шляхи попередження неефективного використання та удосконалити методики оцінювання основних виробничих фондів; удосконалити методики оцінювання стану; запропонувати можливості залучення фінансових ресурсів для відтворення основних виробничих фондів.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 7 рис., 16 табл. і 9 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Череп А.В., професор	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Череп А.В., професор	13.09.2019 р.	13.09.2019 р.
3	Череп А.В., професор	18.10.2019 р.	18.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 12.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2019 р. – 17.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	18.10.2019 р. – 28.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	29.11.2019 р. – 10.12.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	11.12.2019 р. – 24.12.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	25.12.2019 р.	виконано

Студент _____
(підпис)

В.В. Конєв
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

А.В. Череп
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.Ю. Кисільова

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 93 с., 7 рис., 16 табл., 85 джерел, 9 додатків.

Об'єктом дослідження є процес відтворення основних виробничих фондів промислових підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів процесу відтворення основних виробничих фондів підприємств машинобудування.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розвиток теоретико-методичних й організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу та пошуку стратегічних перспектив відтворення основних виробничих фондів підприємств машинобудування.

Методи дослідження: логічного узагальнення, дедуктивний, фінансово-економічного та статистичного аналізу, кореляційного аналізу; економетричного моделювання, порівняння, зведення та ін.

Одержані результати: запропоновано визначення понять «основні виробничі фонди» та «амортизаційна політика»; удосконалено методику використання інтегрального показника; запропоновано до використання регресійну та факторну моделі; визначено шляхи ефективного використання основних виробничих фондів; систематизовано стратегічні проблеми та виявлено можливості залучення фінансових ресурсів для їх відтворення.

Результати дослідження можуть бути застосовані підприємствами машинобудування, зокрема, економетричну, факторну моделі та інтегральний показник з метою оцінки та визначення впливу показників діяльності підприємства на обсяги та ефективність використання основних виробничих фондів.

основні виробничі фонди, відтворення, фінансові ресурси, амортизація, машинобудування

SUMMARY

Qualifying work: 93 pp., 7 fig., 16 tab., 9 annex, 85 references.

The object of the study is the process of reproduction of main production funds of industrial enterprises.

The purpose of the qualification work is to develop theoretical, methodological and organizational provisions and work out practical recommendations for improving the process of finding strategic prospects for the reproduction of main production funds of machine-building enterprises.

Methods of research: logical generalization; deduction; financial, economic and statistical analysis; correlation analysis; econometric modeling; comparison; summation etc.

The study yielded the following scientific results, which are characterized by scientific innovation:

Got further development:

- definition of the “main production funds” category as part of the assets of the enterprise, which is formed for the purpose of their use in the production activity for more than one year and transfers its value to the manufactured products in the form of amortization in connection with moral and physical wear and tear;

- definition of the “amortization policy” category as the purposeful activity of an enterprise to create its own financial resources to ensure the reproduction of main production funds through the use of the optimal method of calculation and control of the targeted use of accumulated funds;

- the method of using the integral index has been improved;

- proposed regression and factor model;

- ways of efficient use of main production funds have been identified;

- strategic problems have been systematized and opportunities for attracting financial resources for reproduction of main production funds have been identified.

The results of the research can be applied by machine-building enterprises, in

particular, econometric, factor models and integral metrics, in order to evaluate and determine the impact of enterprise activity indicators on the volumes and efficiency of use of main production funds.

The possibility of creating a technopark and an industrial cluster on the unused territory and infrastructure of an enterprise is offered. This is an opportunity to form strategic prospects for the main production funds through the involvement of venture investors and government funding.

MAIN PRODUCTION FUNDS, REPRODUCTION, FINANCIAL RESOURCES, AMORTIZATION, MACHINE-BUILDING ENTERPRISES.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ.....	13
1.1 Сутність основних виробничих фондів підприємства	13
1.2 Типи та форми відтворення основних виробничих фондів.....	20
1.3 Формування джерел фінансування відтворення основних виробничих фондів як складова частина стратегії розвитку підприємства	25
Висновки до розділу 1	38
2 КОМПЛЕКСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	40
2.1 Організаційно-економічна характеристика ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД»	40
2.2 Аналіз стану основних виробничих фондів на підприємстві	46
2.3 Аналіз впливу обсягів короткострокових кредитів банків і нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на обсяги основних фондів ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД».....	63
Висновки до розділу 2	65
3 ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	68
3.1 Шляхи попередження неефективного використання основних виробничих фондів	68
3.2 Удосконалення методики оцінювання стану основних виробничих фондів підприємства.....	72
3.3 Стратегічні проблеми та можливості залучення фінансових ресурсів для відтворення основних виробничих фондів промислових підприємств.....	75
Висновки до розділу 3	80
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	94

ВСТУП

Макроекономічна ситуація в Україні не може характеризуватися стабільним положенням через вплив численних ендогенних та екзогенних факторів. Кризові явища в економіці та значна міра невизначеності щодо подальшого розвитку стримують інвесторів і власників підприємств до вкладання фінансових ресурсів у відновлення основних виробничих фондів. Слід зазначити, що питання відтворення основних виробничих фондів необхідно розглядати не тільки як один з видів діяльності промислових підприємств, а як необхідну умову функціонування та досягнення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Пошук стратегічних перспектив відтворення основних фондів промислових підприємств відбувається в жорстких умовах, оскільки їх фінансовий стан не дозволяє здійснювати відтворення на належному рівні, а залучення зовнішніх ресурсів є ризикованим і неоптимальним.

Дискусія щодо використання термінів «основні фонди» та «основні засоби» є об'єктом суперечок науковців. Вітчизняні науковці – Манів З.О., Луцький І.М., Боровко Є.І., Галаган Т.І., Боровко Л.І., Макаровська Т.П., Заводський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О., Скврцов І., Осипов В.І. – пропонують до використання термін «основні фонди». Натомість Лишиленко О.В., Цал-Цалко Д.С., Голов С.Ф., Єфіменко В.І., Бутинець Ф.Ф., Джеджула В.В., Михайлов А.М., Бабаєва Ю.А., Бабяк Н.Д пропонують до використання термін «основні засоби». У науковому середовищі присутня й думка до синонімічності даних термінів, яку підтримують Сухарський В.С., Загородній А.Г. та Вознюк Г.Л. Значної уваги заслуговують ґрунтовні дослідження Ілляшенко С.М., Філімоненкова О.С., Поддєрьогіна А.М., Опаріна В.М., Бутиця Ф.Ф. та Кузьміна Д.Н.. Розгляд проблем відновлення активів підприємств займає належне місце у працях зарубіжних дослідників: Муколаїтієне В., Вецерскієне Г., Йанкаускієне К., Валанцієне Л.,

Сарраро Н. С., Ліма С. Р. та Гуламов А. А. Досягнення у цій галузі науки досить вагомі. Але, разом з тим, подальші дослідження виявляють проблеми, які потребують подальшого вирішення. Одним з важливих питань є визначення впливу короткострокових банківських кредитів і нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на вартість основних засобів підприємств.

Формування стратегічних напрямів відтворення основних виробничих фондів промислових підприємств передбачає розробку теоретично обґрунтованої методологічної бази, яка відображає сучасні вимоги. Оптимальні методи оцінки стану, визначення факторів впливу, формування джерел фінансування відтворення основних виробничих фондів мають мати наступні характеристики: по-перше, адекватність інструментарію до діяльності вітчизняних промислових підприємств; по-друге, можливість до адаптації в різних ринкових умовах; по-третє, відповідність чітким критеріям, орієнтованих на забезпечення виконання якісного аналізу. Вище викладене підтверджує необхідність поглибленого дослідження теоретико-методичних основ організації діяльності фінансового менеджменту промислового підприємства, а також свідчить про актуальність досліджуваної у магістерській роботі проблематики у науковому та практичному плані.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розвиток теоретико-методичних й організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу та пошуку стратегічних перспектив відтворення основних виробничих фондів підприємств машинобудування.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

- розглянути сутність поняття основних фондів;
- систематизувати основні типи та форми відтворення основних виробничих фондів;
- дослідити джерела фінансування відтворення основних виробничих фондів підприємства;
- вивчити та систематизувати основні підходи до формування амортизаційної політики підприємства;

– провести комплексне оцінювання фінансового стану як результату функціонування підприємства;

– побудувати рівняння лінійної регресії впливу обсягів короткострокових кредитів банків і нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на обсяги основних фондів ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД»;

– запропонувати шляхи попередження неефективного використання основних виробничих фондів;

– удосконалити методику оцінювання фінансового стану основних виробничих фондів підприємства;

– побудувати факторну модель для визначення резервів збільшення ефективності використання основних виробничих фондів

– визначити стратегічні проблеми та можливості залучення фінансових ресурсів для відтворення основних фондів підприємства.

Об'єктом дослідження є процес відтворення основних виробничих фондів промислових підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів процесу відтворення основних виробничих фондів підприємств машинобудування.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі відновлення основних виробничих фондів, формування амортизаційної політики. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень магістерської роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів антикризового управління; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства; кореляційного аналізу – при визначенні зв'язку між досліджуваними показниками; економетричного моделювання – при визначенні впливу обсягів короткострокових кредитів банків і нерозподіленого прибутку (непокритого

збитку) на обсяги основних фондів; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних фахових видань, фінансова звітність та аудиторські висновки ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

- запропоноване авторське визначення понять «основні виробничі фонди» та «амортизаційна політика»;
- удосконалено джерела фінансування відтворення основних виробничих фондів;
- запропоновано використання концепцій «бережливе виробництво» та «Кайзен» для попередження неефективного використання основних виробничих фондів;
- удосконалено методику інтегральної оцінки стану основних виробничих фондів підприємства, що ґрунтується на розрахунку фондovіддачі, рентабельності основних засобів та коефіцієнті зносу; яка спроможна порівнювати стан основних виробничих фондів на підприємствах; враховує вплив чистого доходу від реалізації товарів і послуг та прибутку від операційної діяльності, виключаючи умову отримання негативного фінансового результату;
- подальшого розвитку дістала можливість створення технопарків на базі інфраструктури та території промислових підприємств, що буде акумулювати інноваційний та фінансовий потенціал.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що розроблені рекомендації дозволяють менеджменту промислових підприємств формувати та використовувати стратегічні перспективи

відновлення основних виробничих фондів; попереджувати неефективне використання основних виробничих фондів. Практичне значення має методика побудови економетричної моделі, яка дозволяє досліджувати вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на обсяги основних фондів; прогнозувати майбутні показники при зміні факторів впливу для вибору оптимальної стратегії; розрахунок інтегрального показника та застосування факторної моделі для порівняння ефективності використання основних фондів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження опубліковані в Електронному фаховому науково-практичному журналі «Інфраструктура ринку» (№ 35, 2019) , а також доповідалися й обговорювалися на XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (Запоріжжя, 2019 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 2 друковані праці, у тому числі: 1 стаття у фаховому виданні та 1 тези за матеріалами міжнародної наукової конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1 Сутність основних виробничих фондів підприємства

Промислові підприємства незалежно від розміру або організаційно-правової форми володіє основними фондами, що визначають матеріальну базу та технічний рівень виробництва.

У концепції Кузьміна Д.Л. використання понять «основні засоби» та «основні фонди» пов'язано з виникненням бухгалтерського обліку. Прийнято вважати, що термінами «основні фонди» і «основні засоби» визначено одні й ті самі об'єкти, проте перший із термінів використовується в податковому законодавстві, а другий використовується в бухгалтерському обліку [34].

Слід зазначити, що в економічній теорії термін «основні фонди» почали використовувати задовго до появи в Україні податкового обліку. Таким чином, вважають, що одним з перших визначень терміну «основні фонди» є висловлювання Сміта А. те, що «фондом є будь-яке накопичення продуктів землі і промислової праці. Фонд буде капіталом лише в тому випадку, якщо він приносить власнику дохід чи прибуток» [48]. Отже, Сміт А. під поняттям «фонди» визначав матеріальну основу для утворення капіталу.

Стосовно сутності основних засобів сучасні зарубіжні економісти вважають їх засобами, які мають значний термін експлуатації, використовуються підприємством та придбаються не з метою їх наступного перепродажу [7].

Манів З. та Луцький І. стверджують, що підприємство з моменту його створення має статутний капітал (фонд), який складається з основних фондів та оборотних засобів (фондів). Оборотними фондами є сукупність предметів праці, що повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції. Оперуючи поняттям «основні виробничі фонди», характеризують їх

як засоби праці, що беруть участь у багатьох виробничих циклах, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, а їхня вартість переходить на виготовлений товар у міру зношення (амортизації). Усі засоби, які беруть участь у виробничому процесі (машини, устаткування, технологічні лінії), створюють умови для його здійснення (виробничі споруди, гідротехнічні споруди – загати, канали, водоймища) та слугують для переміщення і збереження предметів та продуктів праці (складські приміщення, транспортні засоби), є виробничими основними фондами. Економічна сутність і економічний матеріально-речовий зміст основних та оборотних фондів становлять цілісність, яка створює умови для здійснення технологічних процесів і роботи виробничого устаткування [41].

Боровко Л. І., Галаган Т. І. та Боровко Є. І. зазначають, що основні фонди – це сукупність виробничих, матеріально-речових цінностей, що діють протягом тривалого часу. При цьому основні фонди зберігають свою натурально-речову форму і переносять свою вартість частинами у міру зносу у вигляді амортизаційних відрахувань [5].

У дослідженнях Макаровської Т. П. визначено основні фонди як засоби праці, які неодноразово беруть участь у виробничому процесі, не змінюючи при цьому своєї первинної форми [40].

Завадський Й. С., Осовська Г. В., Юшкевич О. О. визначають основні фонди як засоби, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, в міру зношеності, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється [24].

Привертають увагу визначення Дем'яненко М. Я., які характеризують поняття фонд як «запас, нагромадження, капітал у вартісній формі», а поняття запаси – «прийоми, дія, знаряддя, гроші, матеріальні цінності, речі устаткування, будь-яке добро, яке використовується для досягнення певної мети» [18].

Скворцов І. стверджує, що основні фонди – це уречевлена форма грошової вартості засобів праці, коли гроші вживаються як «грошова одиниця

вимірювання» для визначення спожитої вартості товару – кількості праці, яка витрачена на їх виготовлення [60].

Важливо зазначити думку Осипова В., який зазначив, що основні виробничі фонди і оборотні виробничі фонди – це вартісні категорії. Натуральною оболонкою основних фондів є засоби праці, оборотних – предмети праці. Їх розрізняють за способом перенесення своєї вартості на собівартість продукції. Основні виробничі фонди – це та частина виробничих фондів, вартість яких вступає в кругообіг Д-Д' у повному обсязі, а завершує його по частинах, у розмірі зношення [49].

Невід'ємною частиною даного дослідження є визначення підходів до трактування поняття «основні засоби».

Основні засоби, на думку Лишиленко О. В., – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально – культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік) [39].

Цал-Цалко Ю. С. трактує основні засоби як засоби праці (активи), які багаторазово беруть участь у виробничому процесі, зберігаючи при цьому первину матеріально-речову форму, і поступово зношуючись, переносять свою вартість на заново створений товар [67].

Голов С. Ф. та Єфіменко В. І. вважають, що основні засоби – це матеріальні активи, що утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів, виконанні робіт і наданні послуг, для досягнення поставленої мети та надання в оренду іншим особам; використовуються, за очікуванням, більше одного року [13].

Варто відмітити, що автори не можуть не звернутися до досліджень видатного вченого Бутинця Ф. Ф. щодо трактування сутності основних засобів як матеріальних активів, які підприємство використовує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в

оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік) [7].

Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю. та Волоська Н. Р. дійшли до висновку, що основні засоби – це активи, які мають матеріальну форму, які призначені для використання у господарській діяльності суб'єкта господарювання, вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням, а очікуваний термін їх корисного використання становить понад один рік із дати введення в експлуатацію [19].

Михайлов А. М. визначає основні засоби як активи, які беруть участь у декількох операційних циклах, не втрачаючи при цьому своєї натурально-речової форми, переносять свою вартість на знов створену продукцію частинами у вигляді нарахованої амортизації, строк корисного використання яких перевищує один рік та від використання яких підприємство очікує економічну вигоду [42].

У працях Бабаєва Ю. А. зазначено, що основні засоби – це частина майна, використовувана як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг або для управління організацією протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців [2].

Як підкреслює Бабяк Н. Д., основні засоби – засоби праці, що є матеріально-речовими елементами, грошовим вираженням яких є основні виробничі і невиробничі фонди [3].

Аналіз наукових праць Костюнік О. В. та Наконечної А. А. дав змогу стверджувати авторам, що основні засоби можна розглядати з точки зору бухгалтерського обліку, обліку для оподаткування, з точки зору економіки, фінансів та інших економічних наук, але ознайомившись із різними трактуваннями основних засобів, можна дійти висновку, що основні засоби – це складова частина виробничих ресурсів, які використовуються в процесі господарської діяльності в незмінній натуральній формі тривалий період часу

та розподіляють свою вартість на витрати підприємства [32].

Є група дослідників, які вважають поняття «основні фонди» та «основні засоби» синонімічними.

Сухарським В. С. визначено, що основні засоби (фонди) – це засоби праці виробничого і невиробничого призначення, що беруть участь у процесі виробництва впродовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму [64].

На думку Загороднього А. Г. та Вознюк Г. Л. «основні засоби» – це термін бухгалтерського обліку, синонім економічного поняття «основні фонди». До основних засобів відносять матеріальні активи, які підприємство формує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу) [25].

Пирог О. В. та Стельмах Х. П. зазначили, що в Україні до 2011 р. у податковому законодавстві використовувалося поняття «основні фонди», яке було частково замінене на «основні засоби». Під основними засобами розуміють і наявні засоби виробництва, і вартісне їх відображення в бухгалтерському обліку [54].

На законодавчому рівні закріплено використання терміну «основні засоби», що визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [57] та в міжнародним стандарті фінансової звітності – М(С)БО 16 «Основні засоби» [50]. Між тим, деякі питання відображені у Податковому Кодексі України [53].

За Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» «основні засоби» – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він

довший за рік) [57].

Натомість у Податковому кодексі України міститься наступне тлумачення: «основні засоби» – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [53].

Для того, щоб дати коректне визначення поняття «основні виробничі фонди» необхідно звернути увагу на фондову сутність, яка характеризується здатністю до накопичення та зносу, а також використання з певною метою. Отже, основні виробничі фонди – це частина активів підприємства, що формується з метою їх використання у процесі виробничої діяльності терміном більше одного року і переносить свою вартість на виготовлену продукцію у вигляді амортизаційних відрахувань у зв'язку з моральним та фізичним зносом.

Відповідно до Податкового кодексу України, передбачається поділ основних засобів на групи:

Група 1 – земельні ділянки.

Група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом.

Група 3 – будівлі, споруди, передавальні пристрої.

Група 4 – машини та обладнання.

Група 5 – транспортні засоби.

Група 6 – інструменти, прилади, інвентар.

Група 7 – тварини.

Група 8 – багаторічні насадження.

Група 9 – інші основні засоби.

Група 10 – бібліотечні фонди.

Група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи.

Група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди.

Група 13 – природні ресурси.

Група 14 – інвентарна тара.

Група 15 – предмети прокату.

Група 16 – довгострокові біологічні активи.

Класифікація, зазначена в Податковому кодексі України, має наближений характер до класифікації основних засобів у П(С)БО 7 «Основні засоби». У Податковому кодексі виділено дев'ять груп основних засобів та сім груп інших необоротних активів. Слід зазначити, що наведена класифікація основних засобів та інших необоротних активів майже повністю повторює класифікацію основних засобів, наведену в п. 5 П(С)БО 7 «Основні засоби», та назви субрахунків синтетичних рахунків 10 «Основні засоби» та 11 «Інші необоротні матеріальні активи» згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженим Наказом Мінфіну від 30.11.1999 № 291.

У контексті даного дослідження слід зазначити, що після скасування поняття «основні фонди» поняття «основних засобів» набуває у будь-якому випадку уречевленої форми, що не суперечитиме його значенню. Тобто, під основними засобами розуміють і фактично наявні основні засоби виробництва, і вартісне їх відображення в обліку [34].

Економічне і соціальне значення основних фондів на макрорівні обумовлюється багатьма причинами, що були виділені Боровко Л. І., Галаган Т. І. та Боровко Є. І. [5]:

– основні засоби є суттєвою частиною національного багатства країни, з їх зростанням збільшується і національне багатство країни;

– від величини основних фондів, особливо їх якісного стану, в значній мірі залежить конкурентоспроможність вітчизняної продукції;

– від кількісного і якісного стану особливо активної частини основних фондів залежить рівень механізації праці з усіма економічними і соціальними наслідками;

– від величини і якісного стану основних виробничих фондів у народному господарстві в значній мірі залежать темпи економічного зростання в країні;

– наявність достатньої величини основних фондів – це основа для економічної безпеки країни.

Слід наголосити, що велика роль основних фондів і на мікрорівні, бо від величини їх вартості і якісного стану в значній мірі залежать [65]:

– виробнича потужність підприємства, обсяг випуску і реалізації продукції;

– рівень механізації, автоматизації виробництва і праці;

– рівень якості та конкурентоспроможності продукції;

– рівень собівартості і рентабельності реалізованої продукції;

– фінансовий стан підприємства на даному етапі і в перспективі.

Отже, розглянуто підходи до визначення понять «основні фонди» та «основні засоби», їх значення на мікро- та макрорівні.

1.2 Типи та форми відтворення основних виробничих фондів

У процесі свого функціонування основні фонди піддаються фізичному та моральному зносу. Фізичний знос у процесі застосування фондів (знос першого виду) та у процесі зберігання (знос другого виду). Моральний знос полягає в зниженні вартості фондів внаслідок здешевлення їх виробництва (знос першого виду) та в зниженні вартості старих фондів внаслідок появи нових фондів з більш високими якісними характеристиками (знос другого виду) [22].

Кулакова С. Ю. та Кордубан А. С. підкреслили, що основною метою, з якою основні фонди утримуються на підприємствах, є забезпечення процесу виробництва. Саме тому, дуже важливим є ефективне їх використання та відновлення, адже під час експлуатації вони втрачають свої функціональні властивості, що безпосередньо впливає на показники їх діяльності. Таким чином, дослідники дійшли до висновку, що ефективність використання основних фондів напряму залежить від стану та процесу їх відновлення. Автори зазначили, що основні фонди виступають однією з конкурентних переваг підприємств, адже їх належний стан та використання безпосередньо впливають на ефективність їх функціонування, дають змогу підвищити продуктивність праці, покращити якість продукції, мінімізувати витрати виробництва та й взагалі вивести його на новий рівень розвитку [35].

Відновлення основних фондів – це безперервний процес їх відтворення шляхом придбання нових, реконструкції, технічного переозброєння, модернізації та капітального ремонту вже діючих. Основні цілі цього процесу – відшкодування зношених основних фондів, збільшення маси основних фондів, забезпечення ними підприємств в відповідності з виробничою програмою і підтримання їх в робочому стані [76].

Під терміном «відтворення основних фондів» насамперед необхідно розуміти «процес усунення морального та фізичного зносу основних фондів через загальну сукупність взаємопов'язаних та упорядкованих між собою відтворюваних відносин, що органічно взаємозалежать від параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємств та умов його економічної діяльності на ринку на основі капітального ремонту, модернізації, модифікації або повної заміни працюючих основних фондів, що в кінцевому результаті призведе до підвищення соціально-економічної ефективності підприємства в цілому». Автор зазначив, що підвищення ефективності виробництва багато в чому залежить саме від покращення використання основних виробничих фондів. Ефективне використання основних виробничих фондів і зокрема виробничого устаткування дозволяє збільшити обсяги виробництва без

додаткових капіталовкладень, а також значно скоротити поточні витрати виробництва, знизити собівартість продукції, що випускається і як результат підвищити рентабельність роботи підприємств. Сазонов Р. В. ґрунтовно продемонстрував шляхи до інноваційного відтворення [59].

– перший шлях полягає у використанні вже існуючих інноваційних технічних розробок, що впроваджені у виробництво машинобудівними підприємствами (вітчизняними і зарубіжними) й пропонувані до реалізації. Переваги даного варіанту полягають в можливості оцінити діючу техніку без додаткових витрат на її замовлення. До такого варіанту найчастіше вдаються підприємці, діяльність яких ґрунтована на процесному підході до відтворення засобів виробництва: застарілу (фізично та морально зношену) техніку замінюють новою, кращою за основними параметрами;

– прогресивні підприємства закладають у підґрунтя своєї діяльності еволюційний підхід до відтворення основних виробничих засобів (розроблення, впровадження та використання нових поколінь техніки, принципово нових прогресивних видів обладнання).

За такого варіанту підприємство бере участь у започаткуванні й активному управлінні процесом створення нових видів техніки, устаткування та обладнання. Цей варіант стратегічно виправданий порівняно з першим, але він і більш ризикований, тому як не гарантує очікуваних результатів і потребує значних інвестицій.

Підсумувати можна твердженням видатного українського економіста Ілляшенко С. М., який вважає, що відтворення основних виробничих фондів – це процес їх безперервного поновлення [30].

Як процес відтворення основних виробничих засобів має низку характерних ознак, зокрема наступні виділені у дослідженні Васильєвої Н. А. [9]:

– основні виробничі фонди поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію;

– у процесі відтворення основних виробничих фондів одночасно

відбувається рух їхньої споживної вартості та вартості;

- нарахуванням амортизаційних відрахувань здійснюється нагромадження в грошовій формі частково перенесеної вартості основних виробничих фондів на готову продукцію;

- основні виробничі фонди поновлюються в натуральній формі протягом тривалого часу, що створює можливість маневрувати коштами амортизаційного фонду.

Процес відновлення основних виробничих фондів складається з кількох етапів [35]:

- визначення виробничої потреби в відтворенні основних виробничих фондів;

- відтворення основних виробничих фондів і його техніко-економічне обґрунтування;

- вивчення структури та аналіз фінансових джерел відтворення основних виробничих фондів;

- розробка та оцінка альтернатив, вибір оптимального варіанту.

Відтворення має простий або розширений характер. Фонди відновлюються або проведенням різного виду ремонтів за рахунок амортизаційних відрахувань (просте відтворення), або шляхом здійснення технічного переоснащення, реконструкції та розширення діючого підприємства і нового будівництва (розширене відтворення) [66].

Ґрунтовні дослідження Кулакової С. Ю. та Кордубана А. С. висвітлюють наступні твердження[35]:

- форми відновлення основних фондів відрізняються між собою розмірами необхідного фінансування та отриманими результатами від їх проведення: звужене відтворення передбачає зменшення загальної сукупності основних фондів, просте відтворення – збереження споживчих вартостей основних фондів (відновлюється попередня виробнича потужність), а розширене відтворення – збільшення споживчих вартостей основних фондів, їх загальної кількості та якості, що забезпечує вищий рівень продуктивності;

– такі способи як звужене та просте відтворення не в змозі забезпечити розвиток матеріало-технічної бази підприємства як такої. Забезпечення високих темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе лише за умови інтенсифікації відтворення та покращення стану діючих основних фондів підприємств, що можливе за розширеного відтворення основних фондів.

Відновлення основних виробничих фондів підприємства може здійснюватися різними способами. Види та форми відновлення основних фондів підприємства представлені на рисунку 1.1 [35]:

Рис. 1.1 – Види та форми відновлення основних фондів підприємства

Як свідчать дослідження Дмитренка Е. Д., Завірухи І. В. інтенсивна

форма розширеного відтворення характеризується впровадженням у виробництво засобів праці, що втілюють останні досягнення науки і техніки, підвищуючи ефективність виробництва. Екстенсивна форма характеризується оновленням основних фондів на попередній технічній основі, але в збільшеній їх кількості [20].

1.3 Формування джерел фінансування відтворення основних виробничих фондів як складова частина стратегії розвитку підприємства

Під стратегією в узагальненому вигляді розуміють довгостроковий комплексний план розвитку підприємства та ефективний механізм його реалізації, які ґрунтуються на сформованому потенціалі підприємства, адекватному умовам та вимогам зовнішнього середовища, використовують наявні можливості зовнішнього середовища, враховують інтереси усіх учасників ринку й галузеві особливості діяльності підприємства та спрямовані на реалізацію визначених аспектів напряму розвитку підприємства з метою формування та реалізації конкурентних переваг і забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства на довгострокову перспективу [12].

Відомий канадський економіст Мінцберг Г. запропонував п'ять підходів до тлумачення поняття «стратегія» [82]:

1) стратегія як план (стратегія є план, якийсь вид свідомо і навмисно розробленої послідовності дій, дороговказівна лінія (або ряд таких ліній), якої дотримуються у конкретній ситуації);

2) стратегія як спритний прийом (спритний прийом, свого роду «маневр», що вживаються з метою перехитрити противника або конкурента);

3) стратегія як патерн (принцип поведінки, стійка схема дій; стратегія – і заздалегідь продумана, і така, що формується з ходом розвитку подій, – є певна послідовність у поведінці);

4) стратегія як позиція (співвідношення організації із зовнішнім середовищем, тобто стратегія стає опосередковуючою силою, або

«посередником»);

5) стратегія як перспектива (концепція; винахід, фантазія, продукт чиєїсь уяви, незалежно від того, розробляється вона навмисно для регулювання поведінки в майбутньому або ж вилучається з минулого досвіду).

Відповідно до вищезазначеного під стратегічними перспективами відтворення основних виробничих фондів автори розуміють довгострокову концепцію управління фінансовими ресурсами підприємства, метою якої є ефективне використання та оновлення виробничих фондів.

На думку Василика О. Д. та Філімоненкова О. С. фінансові ресурси – це грошові накопичення і доходи, що створюються у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб [8; 66].

Гудзь О. Є. тлумачить поняття фінансових ресурсів як сукупність усіх високоліквідних наявних активів, які перебувають у розпорядженні підприємства та призначені для виконання фінансових зобов'язань і розширеного відтворення, пов'язуючи їх обсяг та склад із платоспроможністю підприємства [17].

На думку таких авторів як Лайко П. А., Мних М. В., Поддєрьогіна А. М., Мішиної С. В. фінансові ресурси підприємства – сукупність грошових коштів у фондовій, нефондовій або матеріальній формі, які призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення [37; 43; 56].

У дослідженнях Опаріна В. М. та Чупіса А. В. стверджується, що фінансові ресурси – це всі кошти, що знаходяться в розпорядженні підприємства і спрямовані в основні засоби та обігові кошти підприємства [47; 71].

Серед джерел фінансування відтворення основних фондів можуть можна виділити наступні (рис. 1.2) [61]:

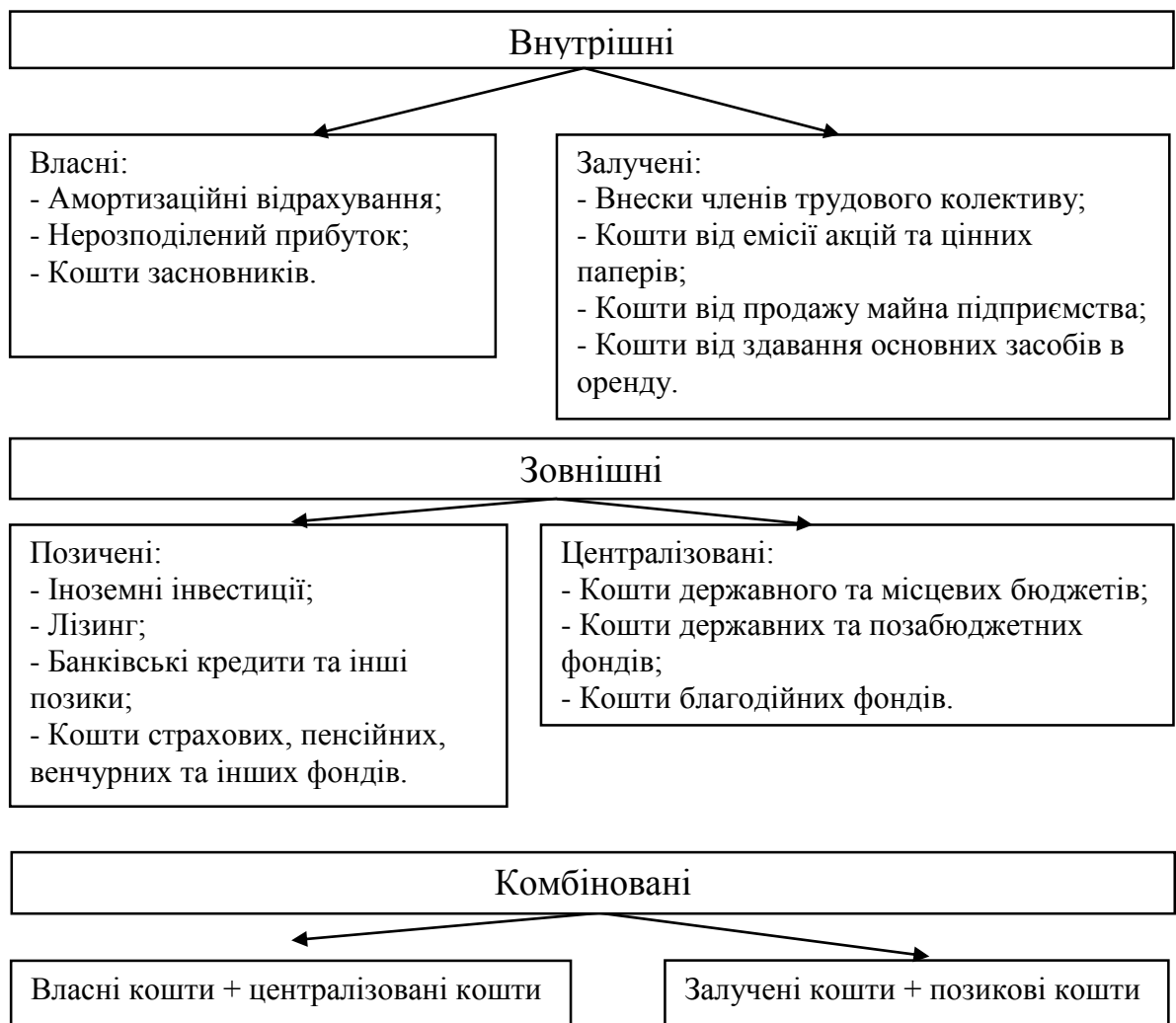

Рис. 1.2 – Джерела фінансування відтворення основних фондів

Процес пошуку фінансових коштів для відтворення основних фондів досить тісно переплітається з усім процесом їх відновлення: кожен з етапів відновлення може містити необхідні резерви, які дозволять максимізувати результати його здійснення.

Першим кроком процесу відновлення основних виробничих фондів є саме визначення потреби у їх відновленні. На даному етапі виявляються причини неефективного функціонування необоротних засобів виробництва та розглядаються можливі шляхи ліквідації чинників, що знижують ефективність їх використання, не застосовуючи механізм оновлення основних засобів [16]. Для цього підприємству необхідно провести оцінку стану своїх засобів праці, їх складу і структури, та адекватно оцінити ситуацію що склалася в результаті

їх експлуатації. Також розробляються нормативи та норми потреби в обладнанні, його використанні та ремонту. При необхідності встановлюється перелік основних засобів, які потребують відновлення, заміни, реконструкції тощо, а також визначається система пріоритетів в оновленні конкретних одиниць основних засобів.

Під час здійснення аналізу основних фондів щодо потреби їх відновлення, на підприємстві можуть бути виявлені засоби праці, які довгий час не використовувались, або ж взагалі були непридатними для використання в виробничій діяльності. Перебування таких основних фондів на балансі підприємства не лише не приносить користі, а й інколи негативно впливає на показники його діяльності, або ж взагалі потребує додаткових коштів для їх утримання. Основні засоби підприємства, а інколи й ціла їх група, які з різних причин є непридатними для використання, підлягають ліквідації. Підприємство саме має право обрати якою формою буде здійснено ліквідацію, тож у нього виникає можливість отримання додаткових вигід. Основні засоби підприємства, які не використовуються, можуть бути продані чи надані в оренду іншим підприємствам. Це, в будь-якому випадку, принесе підприємству додаткові кошти, які воно потім зможе спрямувати на відновлення та покращення стану своїх основних фондів. Важливим також є правильне визначення спрямування цих коштів: вклавши їх в нові, технічно досконаліші елементи виробництва підприємство зможе вивести своє виробництво на якісно новий рівень. Таким чином ліквідація не лише принесе додаткові грошові ресурси для підприємства, а й вплине на показники стану основних виробничих фондів в бік їх покращення [35].

Бразильські економісти стверджують, що потреба в нових інвестиціях в експлуатацію основних фондів – реальність в середовищі компанії. Їх дослідження мають на меті продемонструвати застосування оціночного показника інвестицій в операційні основні засоби, що включають методи та прийоми, що впливають із інвестиційного аналізу, економічної інженерії та стратегії діяльності [77].

Під час аналізу та вивчення структури джерел відновлення основних фондів слід враховувати те що в даний час з'явилося безліч нових способів для додаткового залучення коштів на відновлення основних фондів, але у зв'язку з ризиком залучених джерел фінансування для оновлення перевага все ж таки надається самофінансуванню. Самофінансування – це основне джерело фінансування капітальних виробничих вкладень і, перш за все, в технічне оновлення основних фондів [35].

Основними джерелами власних коштів для фінансування капітальних інвестицій є нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування. Якщо виробничий процес необхідно підтримувати в колишньому обсязі, тобто здійснювати просте відтворення, то для відшкодування вартості зношеної частини основних фондів кожне підприємство робить амортизаційні відрахування, тобто встановлює певну грошову компенсацію відповідно до розмірів фізичного спрацювання й техніко-економічного старіння. Ці відрахування включають до собівартості продукції, реалізують під час продажу товарів, а потім накопичують у спеціальному амортизаційному фонді, що служить відновленню основних фондів. Проте такий варіант фінансування в основні фонди підприємства частіше за все не дозволяє здійснювати розширене відтворення, а лише забезпечує заміну застарілого обладнання. Виходом з цієї ситуації є застосування методів прискореної амортизації що дозволяє здійснювати прискорене списання вартості основних фондів для подальшого вкладання коштів у придбання більш прогресивного устаткування, впровадження нових технологій та іншого поліпшення основних виробничих засобів [73].

При цьому підприємство повинно складати план амортизаційних відрахувань та реінвестиції, який дозволяє проводити безперешкодну реінвестицію з коштів амортизаційного фонду, і одночасно показує, які еквіваленти амортизаційних відрахувань є наявні для додаткового фінансування інвестицій. Зрозуміло, що отримані залежності ґрунтуються на низці припущень, які на практиці в чистому вигляді не існують. Крім того,

розглянутий ефект розширення виробничої потужності має й інші обмеження. Це пов'язано з тим, що розширення кількості одиниць обладнання підприємства призводить до розширення потреб в оборотному капіталі, що, в свою чергу, вимагає більше робочої сили, складських приміщень і т.д., і обумовлює необхідність додаткового фінансування [35].

Амортизаційна політика держави та підприємств є важливим фактором впливу на економічне зростання, стійкість до фінансово-економічних криз і підвищення конкурентоздатності на внутрішніх і зовнішніх ринках. Сучасний стан промислових підприємств свідчить про значний моральний та фізичний знос основних фондів, що в стратегічній перспективі має катастрофічний вплив на діяльність суб'єктів господарювання.

Законодавчо в Україні поняття «амортизація» і «знос» визначені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», де зазначено, що амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). А знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання [57].

Чуніхіна Т. С. та Горлушко А. М. розглядають амортизаційну політику як сукупність дій та заходів, що спрямовані на координацію процесу нарахування та використання амортизаційних відрахувань. Авторами зазначено, що амортизаційна політика є найбільш ефективним інструментом активізації інвестиційних процесів. Вона забезпечує надійне внутрішнє джерело фінансування капітальних вкладень. У розвинутих країнах за рахунок амортизації формується до 70–80 інвестицій [70].

У дослідженнях Виговської Н. Г. розглянуто амортизаційну політику як складову частину загальнодержавної політики формування власних фінансових ресурсів, яка полягає в оптимізації потоку власних засобів, що реінвестуються у виробничу діяльність [10].

Яремко І. Й. висвітлює амортизаційну політику як цілеспрямовану діяльність підприємства з вибору і застосування одного з можливих (законом

дозволені) методів амортизації з метою максимізації обсягу власних фінансових ресурсів протягом амортизаційного періоду [75].

Борисенко З. Н. під амортизаційною політикою констатує процес розроблення норм і правил нарахування амортизації, встановлення порядку використання амортизаційного фонду [4].

Бубенко П. Т. зазначає, що амортизаційна політика – це політика підприємства щодо вибору відповідних методів амортизації основних засобів і нематеріальних активів, а також забезпечення цільового використання амортизаційних відрахувань, зниження бази оподаткування, створення власних інвестиційних ресурсів тощо [6].

Овод Л. В. вважає, що амортизаційна політика – це вибір і оптимальне поєднання способів, правил і методики нарахування та обліку амортизації, встановлення порядку використання амортизаційних відрахувань для відтворення основних засобів відповідно до умов господарювання і амортизаційної політики держави [46].

Отже, під поняттям «амортизаційна політика» слід розуміти цілеспрямовану діяльність підприємства щодо формування власних фінансових джерел для забезпечення відтворення основних фондів за допомогою використання оптимального методу нарахування та контролю цільового використання акумульованих коштів.

Обсяг амортизаційних відрахувань має вплив на наступні фактори [33]:

- витрати підприємства;
- база обкладання податком на прибуток;
- обсяг чистого грошового потоку;
- можливість оновлення основних засобів.

У той же час важливо висвітлити фактори, які мають безпосередній вплив на формування обсягів амортизаційних відрахувань [33]:

Незалежні від підприємства:

- встановлені державою норми амортизації;
- дозволені законодавством методи бухгалтерської амортизації;

– інфляція.

Залежні від підприємства:

– обсяг основних засобів, що підлягають амортизації;

– вибір методу амортизації та встановлення терміну амортизації;

– визначення терміну корисного використання об'єктів основних засобів.

Критерії обрання методів нарахування амортизації та формування амортизаційної політики корелюють з положеннями стратегії розвитку підприємства. Відповідно, остання має чітко визначати такі складові [16]:

– оціночна складова має за мету відображення знецінення основних засобів внаслідок зносу;

– фінансова (облікова) складова – має за мету систематичне признание як витрати частини вартості основних засобів та бере участь у формуванні фінансового результату;

– фіскальна складова формує неоподатковувану частину прибутку в тому розмірі, який регулюється бюджетом та відповідає потребам економіки держави у виробничо-технічному потенціалі;

– інвестиційна складова – формує внутрішнє джерело інвестицій (реноваційний фонд) та стимулює інвестиції.

Попова В. Д. та Кизима Н. М. виокремили наступні характеристики, переваги та недоліки методів нарахування амортизації [58]:

– прямолінійний – відношення вартості, яка амортизується, на строк корисного використання основного засобу (1.1):

$$AP = \frac{(ПВ-ЛВ)}{T}, \quad (1.1)$$

де AP – річна амортизація;

ПВ – первісна вартість;

ЛВ – ліквідаційна вартість;

T – термін корисного використання.

Переваги: легкість розрахунку; вартість об'єкта основного засобу списується рівними частинами протягом строку експлуатації.

Недоліки: не враховується моральний знос та фактор підвищення витрат на ремонт у міру його використання.

– зменшення залишкової вартості – добуток залишкової вартості основного засобу та річної норми амортизації – різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість (1.2):

$$\begin{aligned} AP &= ЗВ \times НА, \\ НА &= \left(1 - \sqrt[T]{\frac{ЛВ}{ПВ}} \right), \end{aligned} \quad (1.2)$$

де ЗВ – залишкова вартість;

НА – норма амортизації.

Переваги: в перші роки експлуатації основного засобу акумулюється значна сума коштів, необхідних для його відновлення.

Недоліки: передбачає обов'язкову наявність ліквідаційної вартості.

– прискореного зменшення залишкової вартості – добуток залишкової вартості основного засобу та подвійної річної норми амортизації, обчисленої, виходячи із строку корисного використання (1.3):

$$\begin{aligned} AP &= ЗВ \times 2НА, \\ НА &= \frac{1}{T} \times 100, \end{aligned} \quad (1.3)$$

Переваги: протягом першої половини експлуатації об'єкта основних засобів можливо відшкодувати до 60-70 їх вартості.

Недоліки: відповідна прискорена норма нарахування зносу, що визначається суб'єктивно в облікових цілях.

– кумулятивний – добуток вартості, що амортизується та

кумулятивного коефіцієнта, який є відношенням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання основного засобу до суми числа років його корисного використання (1.4):

$$AP = (ПВ - ЛВ) \times K_k,$$
$$K_k = \frac{t}{\Sigma T}, \quad (1.4)$$

де K_k – коефіцієнт кумуляції;

t – кількість років до кінця експлуатації основного засобу;

ΣT – сума чисел терміну корисного використання.

Переваги: у перші роки більша частина вартості амортизується; забезпечується можливість збільшення частини витрат на ремонт основних засобів, що припадають на останні роки їх використання.

Недоліки: трудомісткий.

– виробничий – добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації, яка є відношенням вартості, яка амортизується, на плановий обсяг продукції (робіт, послуг). Застосовується, коли технічний стан основних засобів залежить від кількості виробленої продукції (1.5):

$$AM = ФВП_m \times ВС,$$
$$ВС = \frac{ПВ-ЛВ}{ПВП}, \quad (1.5)$$

де AM – місячна сума амортизації;

$ФВП_m$ – фактичний випуск продукції за місяць;

$ВС$ – виробнича ставка;

$ПВП$ – плановий випуск продукції.

Переваги: зручний у використанні при визначенні амортизації автотранспорту (залежно від його пробігу), верстатів та будь-якого виробничого обладнання.

Недоліки: складність визначення виробітку окремих основних засобів. ПКУ не передбачає застосування даного методу.

Оптимальною можна вважати таку амортизаційну політику, яка буде відповідати стратегії підприємства та наступним умовам [10]:

- забезпечення системою амортизації повного відображення величини зносу і, відповідно, об'єктивної величини перенесеної вартості основних фондів на витрати виробництва;

- формування об'ємних параметрів амортизаційного фонду у відповідності з об'єктивними процесами зношування основних фондів;

- створення системою платіжно-розрахункових відношень повної можливості надходження амортизаційних відрахувань у складі грошової виручки від реалізації продукції;

- створення системи збереження, страхування, резервування, накопичення та цільового направлення амортизаційних відрахувань;

- формування системи фінансового менеджменту, поточного і стратегічного планування витрачання амортизаційного фонду, що забезпечить спрямування його ресурсів на фінансування капітальних вкладень, відшкодування і накопичення основного капіталу.

У дослідженні узбецького економіста Гуламова А. А. розроблено методику управління основними фондами на основі принципів підвищення капіталізації компанії. Ця методика дозволяє наступне [79]:

- передбачити зміну норми амортизації для основних фондів;
- визначити межі змін вартості інвестицій, необхідних для відтворення та відновлення основних фондів;

- обґрунтувати пріоритетні напрями вкладення основних фондів з метою зменшення їх рівня зносу та збільшення капіталізації компанії;

- встановити граничні показники зміни коефіцієнта амортизації, за

межами якого втрачається керованість відтворення основних фондів та спостерігається тенденція різкого зниження капіталізації.

На основі Положення бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та дослідження Попової В. Д. та Кизими Н. М. зазначено рекомендації щодо вибору методів нарахування амортизації (рис. 1.3) [57, 58]:

Рис. 1.3 – Рекомендації щодо вибору методів нарахування амортизації

Лемішовська О. в своїх дослідженнях стверджує, що ідея, викладена в обліковій концепції амортизації в 19 столітті щодо формування амортизаційного капіталу (фонду), може мати абсолютно позитивне втілення в сучасній практиці. Загально визнано, що механізм амортизаційного ефекту недосконалий, у тому числі через відсутність зростаючої інформації про накопичений ресурс амортизації. Це в багатьох випадках тягне за собою використання таких коштів компаніями не за призначенням, тобто відрахування на амортизацію, спрямовані за значенням, спрямовуються на інші потреби. Це автоматично (поза інформаційним полем) послаблює статутний капітал. Девальвація виробничої потужності накопиченого ресурсу

амортизації (втрата купівельної спроможності) відбувається навіть за умови її цільового використання – під впливом інфляції. Вирішення цієї проблеми можна подолати, зберігаючи амортизаційні кошти на банківських рахунках у певному відсотку. Таким чином, історичний досвід важливий і необхідний в сучасних умовах. Це можна адаптувати, інкрустуючи кілька ідей минулого [81].

Дослідники з Литви використовують термін «tangible fixed assets», який дослівно перекладається українською як «матеріальні основні засоби» та під яким розуміються засоби, що мають велику частку в структурі активів підприємства, використовуються в процесі виробництва та переносять свою вартість на продукцію. У проведеному дослідженні зазначено, що методика обліку впливає на залишкову вартість матеріальних основних фондів, яка є структурною частиною балансу і важливою для оцінки фінансових результатів організацій, які надаються зовнішнім користувачам: фінансовим, податковим та іншим установам. Ця інформація є дуже важливою для прийняття рішень щодо фінансування та інвестицій організацій, а також для оцінки ефективності управління активами [83].

В результаті теоретичного аналізу Гуламов А. А. дійшов до висновку, що термін корисного використання основних засобів, на основі якого встановлюються норми нарахування амортизації, слід визначати на основі фізичної амортизації основного засобу, яка певною мірою залежить від його морального зносу. Тим не менш науковець зазначив, що амортизація не може повністю виступати джерелом розширеного відтворення основних фондів [78].

Ще одним джерелом відновлення основних фондів є прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства. Напрями використання прибутку підприємства визначають ним самостійно. Прибуток може бути використаний як на просту заміну виробничих потужностей, так і на їх удосконалення та покращення. Єдиною умовою є достатній його розмір, адже не всі підприємства зараз можуть дозволити собі інвестувати в свої основні фонди.

Існують й інші джерела фінансових ресурсів, які можуть бути спрямовані на розширене відновлення основних виробничих фондів підприємства. До них відносяться залучені та запозичені кошти. Але, їх недоліком є те, що вони мають такі риси як поверненість та платність. В теперішній нестабільний стан, що склався в країні, підприємству просто недоречно йти на ризик запозичення коштів, адже існує досить велика ймовірність нездатності їх повернення [35].

Висновки до розділу 1

Проаналізувавши підходи до визначення понять «основні фонди» та «основні засоби» вітчизняних науковців, можна зробити наступні висновки:

– автори по-різному трактують ці поняття, називаючи їх або засобами праці, або матеріальними активами, або матеріально-речовими цінностями, але майже кожен з авторів зазначає, що вони використовуються протягом тривалого періоду і втрачають свою вартість поступово та частинами;

– присутня група вчених, які вважають поняття «основні фонди» та «основні засоби» синонімічними;

– на законодавчому рівні термін «основні засоби» використовується в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», Податковому Кодексі України та в міжнародним стандарті фінансової звітності – М(С)БО 16 «Основні засоби»;

– відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», передбачається поділ основних засобів на 11 групи. У Податковому кодексі виділено дев'ять груп основних засобів та сім груп інших необоротних активів.

У процесі свого функціонування основні фонди піддаються фізичному та моральному зносу. Під відтворенням основних виробничих фондів розуміють процес їх безперервного поновлення. Можливо збільшити обсяги промислового виробництва без додаткових інвестицій за умови покращення ефективності використання основних фондів.

Акцентовано увагу на необхідності використання шляхів до

інноваційного відтворення на основі вже існуючих розробок та розроблення прогресивних технологій.

Серед джерел фінансування відтворення основних фондів можуть можна виділити наступні:

- внутрішні (власні та залучені);
- зовнішні (позичені та централізовані);
- комбіновані.

Після визначення потреби у відновленні основних фондів необхідно виявити причини неефективного функціонування засобів виробництва, розробити нормативи та норми використання та ремонту обладнання. В разі необхідності прийняти рішення щодо ліквідації.

В узагальненому вигляді стратегія – це довгостроковий комплексний план розвитку підприємства та ефективний механізм його реалізації. Під стратегічними перспективами відтворення основних виробничих фондів автори розуміють довгострокову концепцію управління фінансовими ресурсами підприємства, метою якої є ефективне використання та оновлення виробничих фондів.

Нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування є основними джерелами власних коштів для фінансування капітальних інвестицій.

Для нарахування амортизації використовують наступні методи: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий.

Проведення оптимальної амортизаційної політики має на меті активізацію інвестиційних процесів, формування внутрішніх фінансових джерел підприємств і відтворення основних виробничих фондів.

2 КОМПЛЕКСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організаційно-економічна характеристика ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД»

Товариство засновано згідно з рішенням Міністерства машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України від 22 грудня 1994 р. № 1656 шляхом перетворення державного підприємства «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе» у відкрите акціонерне товариство згідно з Указом Президента України від 15 червня 1993 р. № 210/93 «Про корпоратизацію державних підприємств».

Приватне акціонерне товариство «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД» (ідентифікаційний код 05750295) є новим найменуванням Публічного акціонерного товариства «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе» відповідно до вимог Закону України «Про акціонерні товариства» (далі – АТ «ХТЗ») (Додаток 3).

Приватне акціонерне товариство «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД» є юридичною особою за законодавством України, створене та діє згідно з положеннями Цивільного кодексу України [68], Господарського кодексу України [14], Закону України «Про акціонерні товариства» [26], Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [28], а також інших нормативно-правових актів України.

Дочірніх підприємств, філій в товаристві не створювалось. Товариство очолює Генеральний директор. Вищим органом товариства є загальні збори акціонерів. Змін в організаційній структурі не було.

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (осіб) станом на 31.12.2018 року – 1252. Середня чисельність позаштатних працівників та сумісників (осіб) – 48. Чисельність працівників, які працюють

на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) (осіб) – 993. Фонд оплати праці (всього) – 118844 тис. грн. Факти зміни розміру фонду оплати праці, його збільшення або зменшення відносно попереднього року: зменшення на 5 138 тис. грн. Кадрова програма, в тому числі, спрямована на забезпечення рівня кваліфікації працівників потребам Товариства. Щороку розробляється річний план розвитку та підвищення кваліфікації персоналу заводу, періодично оновлюються програми навчання. Створена і діє кваліфікаційна комісія з присвоєння розрядів по всім виробничим професіям основного і допоміжного виробництва, атестаційна комісія з присвоєння категорій фахівцям.

Основні види діяльності (за КВЕД):

- виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства;
- оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням;
- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- інша допоміжна діяльність у сфері транспорту;
- надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;
- будівництво житлових і не житлових будівель.

Основною продукцією АТ «ХТЗ» є сільськогосподарські трактори різних модифікацій, зокрема:

- енергонасичені колісні трактори загального призначення потужністю від 35 до 180 к.с. різних модифікацій;
- гусеничні трактори потужністю 180-190 к.с,
- запасні частини для тракторів виробництва ХТЗ,
- сталеві та чавунні відливки, гарячі штампування для інших підприємств, що постачаються по кооперації.

Виробництво зазначеної продукції є вкрай необхідним для сільського господарства України в зв'язку зі зношуванням машино-тракторного парку держави на 70-90 , однак продукція потребує підвищення рівня

конкурентоспроможності та якості. Збут продукції є сезонним, тому виробництво має нерівномірну загрузку по місяцям року. Основними споживачами продукції є сільськогосподарські підприємства та фермери України, Казахстану, деяких країн СНГ. Продаж продукції здійснюється переважно за допомогою торгового партнера ТОВ «ТД ХТЗ», безпосередньо підприємством шляхом укладання контрактів зі споживачами та фінансовими посередниками, через дилерську мережу.

Сільськогосподарське машинобудування перебуває у кризі через різні обставини. Свідченням цього є значне скорочення обсягів виготовлення продукції та кількості працюючих у галузі, орієнтація на зарубіжну сільськогосподарську техніку, зупинка технічного переозброєння підприємств галузі та інші негативні наслідки. Тривалий час знаходиться у важкому стані також АТ «ХТЗ». Основними джерелами отримання сировини та комплектуючих є підприємства та комерційні структури України, за виключенням поставок двигунів та деяких елементів гідрообладнання. Значна частина сировини та комплектуючих є доступними через наявність декількох постачальників, однак окремі складові (мости, двигуни, спеціальна гідроапаратура) постачаються підприємствами-монополістами та викликають занепокоєність щодо ціни та термінів поставки комплектуючих.

Основними проблемними питаннями в господарській діяльності товариства залишаються:

- внутрішні проблеми: неефективне використання значних основних фондів та земельних ділянок, розрахованих на масове виробництво продукції; високий рівень зносу основних фондів; відсутність обігових коштів на модернізацію і оновлення виготовленої продукції; нестача кваліфікованих робочих кадрів;

- зовнішні проблеми: високий рівень оподаткування.

Фінансування діяльності підприємства протягом року здійснювалося за рахунок власних коштів товариства та залучених кредитів.

Стратегія подальшої діяльності товариства передбачає

реструктуризацію підприємства і скорочення виробничих площ та виробничої земельної ділянки, розробку нових зразків техніки, комплектуючих виробів та постановку на виробництво сучасних зразків техніки.

03.07.2017 року загальними зборами кредиторів АТ «ХТЗ» був затверджений план досудової санації підприємства у порядку, передбаченому статтею 6 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Зазначений план санації в подальшому був затверджений господарським судом Харківської області 26.07.2017 року у справі № 922/2334/17. Відповідно до плану досудової санації введено мораторій на задоволення вимог кредиторів, а заборгованість перед кредиторами, яка була визначена на дату прийняття АТ «ХТЗ» рішення про введення процедури досудової санації, а також заборгованість, яка виникла (збільшилась) в період часу між прийняттям прийняття АТ «ХТЗ» рішення про введення процедури досудової санації та, безпосередньо, затвердженням плану санації судом, є відстроченою на 18 місяців з дня затвердження плану санації.

Свою діяльність АТ «ХТЗ» здійснює в Україні. Політична і економічна ситуація в країні в 2018-2019 роках характеризується трансформаційними процесами, політичною невизначеністю та економічною кризою в Україні, що, в свою чергу, призводить до виникнення невизначеності майбутніх умов функціонування підприємств в Україні. Керівництво не може передбачити всі зміни, які можуть мати вплив на економіку в цілому, а також те, які наслідки вони можуть мати на фінансовий стан підприємства в майбутньому. Керівництво вважає, що їм здійснюються всі заходи, необхідні для підтримки стабільної діяльності та розвитку підприємства.

В ході аналізу та оцінки здатності АТ «ХТЗ» безперервно продовжувати діяльність було ідентифіковано декілька подій та/або умов, які окремо або в сукупності можуть поставити під значний сумнів здатність підприємства безперервно продовжувати діяльність, а саме:

– перевищення зобов'язань над активами станом на 01.01.2018 року та

31.12.2018 року;

– неспроможність вчасно погашати свої зобов'язання перед кредиторами, в тому числі за угодами про позики, у зв'язку з чим протягом 2018 року та станом на дату затвердження до випуску фінансової звітності АТ «ХТЗ» проводить процедуру досудової санації до порушення провадження у справі про банкрутство відповідно до Планів досудової санації, затверджених відповідними Ухвалами господарського суду Харківської області від 26.07.2017 г. (справа № 922/2334/17) та від 10.01.2019 г. (справа 922/3733/18);

– вартість чистих активів підприємства є меншою від мінімального розміру статутного капіталу, встановленого законом;

– господарська діяльність АТ «ХТЗ» у звітному періоді є збитковою: за результатами 2018 року підприємством визнано чистий збиток у розмірі 81 380 тис. грн, та станом на 01.01.2018 р. та 31 грудня 2018 р. має непокріті збитки.

У той же час, оскільки:

– наявність вищенаведених подій, за оцінкою управлінського персоналу, не носить вирішального характеру щодо господарської діяльності підприємства;

– операційна діяльність АТ «ХТЗ» є прибутковою, причиною збитку у 2018 році була переоцінка заборгованості за санацією. У товариства достатньо активів для подальшого безперервного здійснення господарської діяльності;

– управлінський персонал не має намірів ліквідувати підприємство чи припинити його діяльність, управлінський персонал має стійкі плани щодо продовження господарської діяльності в майбутньому, що вже підтверджується: оперативними даними щодо фактичного продовження здійснення господарської та, зокрема, виробничої діяльності, у 1 кварталі 2019 р., а також відсутністю будь-яких питань, які б стосувалися скорочення обсягів виробництва, реорганізації, ліквідації, тощо, у переліку питань Порядку денного найближчих річних загальних зборів акціонерів;

– метою Плану досудової санації, затвердженого Ухвалою господарського суду Харківської області від від 10.01.2019 (справа 922/3733/18), є саме відновлення платоспроможності товариства та запобігання його банкрутству, тобто, передбачені цим Планом досудової санації заходи щодо відновлення платоспроможності підприємства забезпечать саме оздоровлення фінансово-господарського становища АТ «ХТЗ», а також справедливе задоволення вимог його кредиторів. Вказаним Планом досудової санації встановлені нові строки погашення зобов'язань Товариства перед кредиторами та, як очікується,

АТ «ХТЗ» буде спроможне виконати свої зобов'язання своєчасно згідно з цими новими строками.

Для цілей обліку підприємством виділено наступні групи для класифікації основних засобів: Будівлі, споруди, передавальні засоби до 150 років; Машини та обладнання до 12 років, Транспортні засоби до 10 років; Інструменти та прилади до 10 років.

Об'єкт основних засобів повинен визнаватися як актив тоді і тільки тоді, коли:

- з великою часткою ймовірності можна стверджувати, що підприємство отримає пов'язані з активом майбутні економічні вигоди;
- вартість активу для компанії може бути надійно оцінена.

Основні засоби відображаються в звітності, починаючи з дати введення активу в експлуатацію.

Для оцінки вартості основних засобів АТ «ХТЗ» застосовує модель собівартості. Об'єкти основних засобів відображаються у фінансовій звітності за фактичними витратами за вирахуванням накопиченої амортизації та збитків від знецінення. У разі, якщо об'єкт основних засобів складається з декількох компонентів, що мають різний строк корисного використання, такі компоненти відображаються як окремі об'єкти основних засобів.

Собівартість об'єкта основних засобів складається з:

- ціни його придбання, включаючи імпортні мита та невідшкодовані

податки на придбання після вирахування торговельних знижок та цінових знижок;

– будь-яких витрат, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в стан, необхідний для експлуатації у спосіб, визначений управлінським персоналом;

– первісної попередньої оцінки витрат та демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, на якій він розташований, зобов'язання за якими суб'єкт господарювання бере або коли купує цей об'єкт.

Собівартість активу, створеного власними силами, визначається з використанням тих самих принципів, як і для придбаного активу. Витрати на виготовлення основних засобів включають в себе всі витрати, безпосередньо пов'язані з їх виготовленням та приведенням до стану придатності до використання.

Амортизація нараховується за методом рівномірного нарахування зносу протягом передбачуваного строку їх корисного використання і відображається у складі прибутку або збитку. Амортизація нараховується з дати придбання об'єкта, а для об'єктів основних засобів, зведених господарським способом – з моменту завершення будівництва об'єкта і його готовності до експлуатації.

Визнання балансової вартості об'єкта основних засобів припиняється після вибуття або коли не очікують майбутніх економічних вигід від його використання або вибуття.

2.2 Аналіз стану основних виробничих фондів на підприємстві

Наказом Міністерства фінансів України передбачено наступні компоненти фінансового аналізу діяльності підприємства [44]:

– горизонтальний фінансовий аналіз, який проводиться з метою вивчення динаміки окремих фінансових показників, розрахованих за даними фінансової звітності за певний період часу;

– вертикальний фінансовий аналіз, який базується на порівнянні питомої

ваги окремих структурних складових;

– порівняльний фінансовий аналіз, який проводиться для зіставлення планових та фактичних показників, фактичних і нормативних (галузевих, загальних) показників;

– аналіз фінансових коефіцієнтів, який полягає у зіставленні показників звітності та(або) фінансового плану з метою розрахунку коефіцієнтів: коефіцієнт платоспроможності (ліквідності), оцінки оборотності активів, фінансової стабільності підприємства тощо;

– факторний фінансовий аналіз, який проводиться для оцінки впливу окремих чинників на рівень відповідних результативних показників.

Основні потужності підприємства складаються з виробничих будівель та споруд, складських, допоміжних приміщень, обладнання, транспорту, розвинених енерго-, тепло, та комунікаційних мереж, систем водопостачання, автомобільних, залізничних шляхів та іншого майна. Основні засоби практично повністю зосереджені на основному виробничому майданчику за адресою: м. Харків, пр-т Московський, 275. Для організації виробництва продукції товариство не використовує орендоване майно. Виробництво продукції на підприємстві організовано з дотриманням усіх норм екологічної безпеки.

Фінансова звітність за для подальшого аналізу стану підприємства була взята з Офіційного сайту Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [51] та текстів аудиторських висновків, що розміщені на офіційному сайті підприємства (ДОДАТКИ А-Ж).

Первісна вартість основних засобів станом на 31.12.2018 р. склала 905621 тис. грн., сума зносу – 174451 тис. грн.

Виробничі потужності та обладнання використовується на 69,8%. Активи утримуються в належному стані. Планів капітального будівництва, розширення та вдосконалення основних засобів немає.

Дані щодо структури основних засобів підприємства наведена нижче (табл. 2.1):

Таблиця 2.1 – Інформація про основні засоби АТ «ХТЗ» (за залишковою вартістю) за 2018 р.

Найменування основних засобів	Власні основні засоби, тис.грн.		Структура, %	
	на поч. року	на кін. року	на поч. року	на кін. року
1.Виробничого призначення	753451,00	724377,00	98,67	99,07
- будівлі та споруди	354190,00	352736,00	46,38	48,24
- машини та обладнання	371777,00	350034,00	48,69	47,87
- транспортні засоби	10716,00	6550,00	1,40	0,90
- земельні ділянки	0,00	0,00	0,00	0,00
- інші	16768,00	15057,00	2,20	2,06
2. Невиробничого призначення	10154,00	6793,00	1,33	0,93
- будівлі та споруди	9317,00	6232,00	1,22	0,85
- машини та обладнання	692,00	459,00	0,09	0,06
- транспортні засоби	4,00	3,00	0,00	0,00
- земельні ділянки	0,00	0,00	0,00	0,00
- інвестиційна нерухомість	0,00	0,00	0,00	0,00
- інші	141,00	99,00	0,02	0,01
Усього	763605,00	731170,00	100	100

Наведені дані в таблиці 2.1 демонструють, що виробничі основні засоби займають панівну частину в структурі основних засобів. Протягом року будівлі та споруди виробничого призначення зросли в загальній структурі.

Для повного аналізу стану основних виробничих фондів доцільно провести повний аналіз фінансового стану підприємства.

Слід зазначити, що протягом досліджуваного періоду сума нарахованого зносу має тенденцію до зростання. Загалом спостерігається зменшення обсягів необоротних активів у загальному обсязі активів суб'єкта господарювання.

Проведено вертикальний аналіз необоротних активів підприємства, яким визначено частку окремих статей фінансової звітності в загальній структурі (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Вертикальний аналіз необоротних активів АТ «ХТЗ» за 2016-2018 рр., млн. грн.

Необоротні активи	2016р	2017р	2018р	Частка в структурі, %		
				2016р	2017р	2018р
Нематеріальні активи:	1,21	1,10	0,89	0,11	0,09	0,07
первісна вартість	4,19	4,41	4,75	0,39	0,36	0,38
накопичена амортизація	2,98	3,31	3,86	0,28	0,27	0,31
Незавершені капітальні інвестиції	0,00	0,00	3,14	0,00	0,00	0,25
Основні засоби:	781,25	738,44	719,22	72,67	60,96	56,99
первісна вартість	867,94	870,23	891,94	80,73	71,84	70,68
знос	86,69	131,80	172,72	8,06	10,88	13,69
Інвестиційна нерухомість:	32,53	25,17	11,95	3,03	2,08	0,95
первісна вартість	35,42	27,45	13,68	3,29	2,27	1,08
знос	2,89	2,28	1,73	0,27	0,19	0,14
інші фінансові інвестиції	111,48	128,19	0,00	10,37	10,58	0,00
Довгострокова дебіторська заборгованість	0,05	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00
Усього	926,52	892,92	735,20	86,18	73,71	58,26
Баланс	1075,08	1211,42	1261,90	100,0	100,0	100,0

Аналіз структури необоротних активів підприємства свідчить про те, що протягом досліджуваного періоду зменшувалась частина основних засобів, при цьому частка обсягів зносу основних засобів збільшилася

Проведено горизонтальний аналіз необоротних активів підприємства, яким визначено абсолютну та відносну динаміку змін показників фінансової звітності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Горизонтальний аналіз необоротних активів АТ «ХТЗ» за 2016-2018 рр., млн. грн.

Необоротні активи	2016	2017	2018	абсолютні відхилення		відносні відхилення,	
				2017\16	2018\17	2017\16	2018\17
Нематеріальні активи:	1,21	1,10	0,89	-0,11	-0,21	90,90	80,80
первісна вартість	4,19	4,41	4,75	0,22	0,34	105,30	107,69
накопичена амортизація	2,98	3,31	3,86	0,33	0,55	111,14	116,61
Незавершені капітальні інвестиції	0,00	0,00	3,14	0,00	3,14	0	0
Основні засоби:	781,25	738,44	719,22	-42,82	-19,22	94,52	97,40
первісна вартість	867,94	870,23	891,94	2,29	21,71	100,26	102,49
знос	86,69	131,80	172,72	45,11	40,93	152,03	131,05
Інвестиційна нерухомість:	32,53	25,17	11,95	-7,36	-13,22	77,37	47,48
первісна вартість	35,42	27,45	13,68	-7,97	-13,77	77,49	49,83
знос	2,89	2,28	1,73	-0,61	-0,55	78,85	75,81
інші фінансові інвестиції	111,48	128,19	0,00	16,71	-128,19	114,99	0,00
Довгострокова дебіторська заборгованість	0,05	0,03	0,01	-0,02	-0,02	57,45	25,93
Усього	926,52	892,92	735,20	-33,60	-157,72	96,37	82,34

Виявлено, що відбувається процес зменшення балансової вартості основних засобів 3-4 на рік. Цей процес супроводжується зростанням первісної вартості та збільшенням зносу основних засобів.

Наступним етапом дослідження є проведення вертикального аналізу пасивів підприємства (ДОДАТОК И).

Проведений аналіз свідчить про те, що отримання збитків підприємством протягом досліджуваного періоду не дозволяє проводити фінансування діяльності за власні кошти. Визначено, що поточні зобов'язання є одним із головних джерел фінансування діяльності підприємства, які сформовані перш за все іншими поточними зобов'язаннями. Слід звернути

увагу на зміну структури в 2017 році, коли довгострокові зобов'язання мали найбільшу частку в структурі пасивів підприємства за рахунок змін в статті інших довгострокових зобов'язань. Одними із пояснень даних процесів є зміна власників та проходження процедури санації.

Наступним кроком дослідження є проведення горизонтального аналізу пасивів підприємства (ДОДАТОК К).

Загалом зміни стосуються статей інших поточних і довгострокових зобов'язань, причини яких описані вище. Проте слід зауважити, що зростання одержаних авансів в 2017 році свідчить про активізацію діяльності підприємства та появу стимулів до збуту продукції підприємства.

Трансформаційні явища, які є результатом трансформацій в корпоративному управлінні та процедури санації підприємства, мають безпосередній вплив на формування фінансового результату АТ «ХТЗ». Динаміка чистого фінансового результату підприємства продемонстровано графічно (рис. 2.1):

Рис. 2.1 – Динаміка чистого фінансового результату АТ «ХТЗ» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Для оцінки фінансового стану підприємства використовують наступні показники (табл. 2.4):

Таблиця 2.4 – Показники оцінки фінансового стану підприємства

№ п/п.	Показник	Умовне позначення	Формула для розрахунку	Нормативне значення
1.	Власні обігові кошти	В.О.К	Власний капітал + довгострокові зобов'язання - необоротні активи	Збільшення
2.	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	$K_{з.о.а.}$	Власні обігові кошти / Оборотні активи	0,1 та вище
3.	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	$K_{м.р.к.}$	Виробничі запаси / Робочий капітал	Зменшення
4.	Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів	$K_{м.в.о.}$	Кошти / Власні обігові кошти	Збільшення
5.	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	$K_{з.о.к.}$	Власні обігові кошти / Запаси	Збільшення
6.	Коефіцієнт покриття запасів	$K_{п.з.}$	“Нормальні” джерела покриття запасів / Запаси	Збільшення
7.	Коефіцієнт фінансової автономії	$K_{ф.а.}$	Власний капітал / Пасиви	Збільшення
8.	Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{ф.з.}$	Пасиви/Власний капітал	Близько 2
9.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_{м.в.к.}$	Власні обігові кошти / Власний капітал	0,1 та вище
10.	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{к.п.к.}$	Позиковий капітал / Пасиви	0,4–0,6
11.	Коефіцієнт фінансової стабільності	$K_{ф.с.}$	Власні обігові кошти / Позичені кошти	1
12.	Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{ф.ст.}$	Власний капітал + довгострокові зобов'язання / Пасиви	0,7–0,9

Користуючись наведеною методикою розрахунку показників оцінки фінансового стану проведено наступні розрахунки (табл. 2.5):

Таблиця 2.5 – Показники оцінки фінансового стану АТ «ХТЗ за 2016-2018 рр.

№ п/п.	Показник	Роки		
		2016р	2017р	2018р
1.	Власні обігові кошти	-1166398	36550	-948265
2.	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	-7,85	0,11	-1,80
3.	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	-0,07	5,81	-0,28
4.	Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів	-0,01	1,58	-0,01
5.	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	-14,92	0,17	-3,59
6.	Коефіцієнт покриття запасів	-11,10	1,16	-1,99
7.	Коефіцієнт фінансової автономії	-0,42	-0,23	-0,31
8.	Коефіцієнт фінансової залежності	-2,41	-4,27	-3,18
9.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,08	0,03	-0,75
10.	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	1,42	1,23	1,31
11.	Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,77	0,02	-0,57
12.	Коефіцієнт фінансової стійкості	-0,22	0,77	-0,17

З проведених розрахунків можна зробити наступні висновки:

- динаміка власних обігових коштів має негативний тренд;
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами не відповідає нормативним значенням;
- коефіцієнт маневреності робочого капіталу має негативні значення;
- коефіцієнт маневреності власних обігових коштів не відповідає нормативним значенням;
- коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів не відповідає нормативним значенням;
- коефіцієнт покриття запасів має негативні значення;
- коефіцієнт фінансової автономії має негативні значення, що свідчить про те, що підприємство залежне від залучених джерел фінансування;
- коефіцієнт фінансової залежності не відповідає нормативним значенням;

- коефіцієнт маневреності власного капіталу не відповідає нормативним значенням;
- коефіцієнт концентрації позикового капіталу перевищує нормативні значення, що характеризує залежність від позикових джерел фінансування;
- коефіцієнт фінансової стабільності не відповідає нормативним значенням;
- коефіцієнт фінансової стійкості лише в 2017 році мав нормативне значення, що не може свідчити про стабільний фінансовий стан підприємства протягом досліджуваного періоду.

Для оцінки рентабельності підприємства використовують наступні показники (табл. 2.6):

Таблиця 2.6 – Показники оцінки рентабельності діяльності підприємства

№ п/п	Показник	Формула для розрахунку	Напрямок позитивних змін
1	2	3	4
1.	Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування / (Активи за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення
2.	Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	Чистий прибуток / (Активи за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення
3.	Рентабельність сукупного капіталу	Чистий прибуток / (Сукупний капітал за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення
4.	Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / (Власний капітал за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення
5.	Валова рентабельність реалізованої продукції	Валовий прибуток / Чистий дохід від реалізації продукції	Збільшення
6.	Операційна рентабельність реалізованої продукції	Прибуток від операційної діяльності / Чистий дохід від реалізації продукції	Збільшення
7.	Чиста рентабельність реалізованої продукції	Чистий прибуток / Чистий дохід від реалізації продукції	Збільшення
8.	Загальна рентабельність виробничих засобів	Валовий прибуток / Необоротні активи+Запаси	Збільшення
9.	Загальна рентабельність підприємства	Валовий прибуток / Сукупний капітал	Збільшення

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4
10.	Рентабельність виробничих фондів	Чистий прибуток / ((Первісна вартість основних засобів+ Запаси) за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення
11.	Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	Чистий дохід від реалізації продукції -(собівартість реалізованої продукції +адміністративні витрати +витрати на збут)/чистий дохід від реалізації продукції	Збільшення
12.	Рентабельність витрат	Чистий дохід від реалізації продукції -(собівартість реалізованої продукції +адміністративні витрати +витрати на збут)/ (собівартість реалізованої продукції +адміністративні витрати +витрати на збут)	Збільшення

Користуючись наведеною методикою розрахунку показників рентабельності підприємства проведено наступні розрахунки (табл. 2.7):

Таблиця 2.7 – Показники рентабельності діяльності АТ «ХТЗ за 2016-2018 роки

№ п/п	Показник	2016	2017	2018
1.	Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування	-0,61	0,00	-0,03
2.	Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	-1,24	0,00	-0,07
3.	Рентабельність сукупного капіталу	-1,24	0,00	-0,07
4.	Рентабельність власного капіталу	2,99	0,00	0,24
5.	Валова рентабельність реалізованої продукції	0,00	0,18	0,08
6.	Операційна рентабельність реалізованої продукції	-1,61	0,00	-0,01
7.	Чиста рентабельність реалізованої продукції	-2,99	0,00	-0,13
8.	Загальна рентабельність виробничих засобів	0,00	0,12	0,05
9.	Загальна рентабельність підприємства	0,00	0,11	0,04
10.	Рентабельність виробничих фондів	-0,71	0,00	-0,05
11.	Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	0,23	1,94	2,06
12.	Рентабельність витрат	0,30	-2,06	-1,94

Отже, можна зробити наступні висновки щодо рентабельності діяльності підприємства:

- рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування не демонструвала значної динаміки;
- рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком від'ємна або дорівнює нулю, оскільки підприємство отримувало збитки;
- рентабельність сукупного капіталу не відповідає нормативним значенням;
- рентабельність власного капіталу не відповідає нормативним значенням;
- валова рентабельність реалізованої продукції має тенденцію до зменшення;
- операційна рентабельність реалізованої продукції не відповідає нормативним значенням;
- чиста рентабельність реалізованої продукції має тенденцію до зменшення;
- загальна рентабельність виробничих засобів має позитивні значення, але вони не суттєві;
- загальна рентабельність підприємства на низькому рівні;
- рентабельність виробничих фондів характеризується негативними показниками;
- рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації має позитивну тенденцію до зростання;
- рентабельність витрат не відповідає нормативним значенням.

Під час аналізу розрахованих показників рентабельності діяльності підприємства слід враховувати отримання від'ємного фінансового результату діяльності підприємства.

Для оцінки ліквідності підприємства використовують наступні показники (табл. 2.8):

Таблиця 2.8 – Показники оцінки ліквідності підприємства

№ п/п	Показник	Формула для розрахунку	Напрямок позитивних змін
1.	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	Оборотні активи/ Поточні зобов'язання і забезпечення	Збільшення;
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Оборотні активи-Запаси/ Поточні зобов'язання і забезпечення	Збільшення;
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Гроші та їх еквіваленти/Поточні зобов'язання і забезпечення	Збільшення;
4.	Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	Дебіторська заборгованість / Поточні зобов'язання і забезпечення	Кдеб / кред. = ≥ 1

Користуючись наведеною методикою розрахунку показників ліквідності підприємства проведено наступні розрахунки (табл. 2.9):

Таблиця 2.9 – Показники ліквідності АТ «ХТЗ за 2016-2018 рр.

№ п/п	Показник	Роки		
		2016р	2017р	2018р
1.	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,11	1,13	0,36
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,05	0,38	0,18
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,007	0,205	0,006
4.	Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,03	0,07	0,01

З проведених розрахунків показників ліквідності можна зробити наступні висновки:

– коефіцієнт поточної та швидкої ліквідності мав позитивний рух в 2017 році порівняно з 2016 роком за рахунок збільшення обсягів інших поточних зобов'язань;

– коефіцієнт абсолютної ліквідності також зазнав значного впливу за рахунок змін в обсягах інших поточних зобов'язань;

– співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської

заборгованості не відповідає нормативним значенням.

Для оцінки ділової активності підприємства використовують наступні показники (табл. 2.10):

Таблиця 2.10 – Показники оцінки ділової оцінки підприємства

№ п/п	Показник	Формула для розрахунку	Напрямок позитивних змін
1.	Оборотність активів	Чистий дохід від реалізації продукції/ (Активи за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення
2.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід від реалізації продукції/ (Оборотні активи за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення
3.	Період одного обороту обігових коштів (днів)	360/ Коефіцієнт оборотності обігових коштів	Зменшення
4.	Коефіцієнт оборотності запасів	(Собівартість реалізованої продукції + адміністративні витрати + витрати на збут) / (Запаси за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення
5.	Період одного обороту запасів	360/ Коефіцієнт оборотності запасів	Зменшення
6.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації продукції/ (Дебіторська заборгованість за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення
7.	Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	360/ Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Зменшення, особливо в умовах інфляції
8.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (оборотів)	Чистий дохід від реалізації / (Поточні зобов'язання і забезпечення за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення
9.	Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	360/Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Зменшення
10.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації продукції / (Власний капітал за минулий рік + за звітній рік)*0,5	Збільшення

Користуючись наведеною методикою розрахунку показників оцінки ділової активності підприємства проведено наступні розрахунки (табл. 2.11):

Таблиця 2.11 – Показники оцінки ділової активності АТ «ХТЗ за 2016-2018 рр.

№ п/п	Показник	Роки		
		2016р	2017р	2018р
1.	Оборотність активів	0,41	0,62	0,50
2.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3	3,05	1,48
3.	Період одного обороту обігових коштів (днів)	868,38	576,96	713,90
4.	Коефіцієнт оборотності запасів	4,38	-4,63	-2,78
5.	Період одного обороту запасів	82,26	-77,76	-129,56
6.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороту)	11,59	22,08	24,81
7.	Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	31,07	16,31	14,51
8.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,17	0,45	0,36
9.	Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	2124,25	805,88	1013,40
10.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	-0,50	-0,98	-0,92

З проведених розрахунків показників оцінки ділової активності підприємства було встановлено наступне:

- оборотність активів мала зростання в 2017 році та в 2018 році знизилася;
- коефіцієнт оборотності оборотних активів має негативну тенденцію;
- період одного обороту обігових коштів (днів) має тенденцію до зростання;
- коефіцієнт оборотності запасів має від’ємні значення;
- період одного обороту запасів не відповідає нормативним значенням;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості свідчить про ефективне використання підприємством дебіторської заборгованості;
- період погашення дебіторської заборгованості має позитивні

тенденції;

– коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості загалом має позитивний тренд, що свідчить про ефективне використання залучених фінансових ресурсів;

– період погашення кредиторської заборгованості відповідає нормативним значенням;

– коефіцієнт оборотності власного капіталу не відповідає нормативним значенням.

Останнім етапом оцінки фінансового стану підприємства є розрахунок показників, що характеризують ефективність використання основних фондів (табл. 2.12):

Таблиця 2.12 – Показники оцінки ефективності використання основних фондів

№ п/п	Показник	Формула для розрахунку	Напрямок позитивних змін
1.	Валюта балансу	Баланс	Збільшення
2.	Середня величина основних засобів, тис. грн.	$(\text{Величина основних засобів за минулий рік} + \text{Величина основних засобів за звітний рік}) / 2$	Збільшення
3.	Фондоозброєність	Середня величина основних засобів / Чисельність робітників	Збільшення
4.	Фондовіддача основних фондів	Чистий дохід від реалізації продукції / Основні засоби	Збільшення
5.	Фондомісткість основних фондів	Основні засоби / Чистий дохід від реалізації продукції	Зменшення
6.	Частка основних засобів в активах	Первісна вартість основних засобів / Активи	Зменшення
7.	Коефіцієнт зносу основних засобів	Знос основних засобів / Первісна вартість основних засобів	Зменшення
8.	Коефіцієнт мобільності активів	$\frac{\text{Оборотні (мобільні) активи} + \text{Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття}}{\text{Необоротні активи}}$	Збільшення

Відповідно до наведеної методики розрахунку показників оцінки ефективності використання основних фондів підприємства проведено наступні розрахунки (табл. 2.13):

Таблиця 2.13 – Показники оцінки ефективності використання основних фондів АТ «ХТЗ» за 2016-2018 рр.

№ п/п	Показник	Роки		
		2016р	2017р	2018р
1.	Валюта балансу	1 075 079	1 211 418	1 261 902
2.	Середня величина основних засобів, тис. грн.	390625	759843	728827
3.	Фондоозброєність	138,13	474,01	454,66
4.	Фондовіддача основних фондів	0,29	0,97	0,87
5.	Фондомісткість основних фондів	3,51	1,04	1,15
6.	Частка основних засобів в активах	0,81	0,72	0,71
7.	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,10	0,15	0,19
8.	Коефіцієнт мобільності активів	0,16	0,36	0,72

Розрахунок коефіцієнту фондоозброєності базується на відношенні середньої величини основних засобів до чисельності робітників, динаміка яких представлена графічно (рис 2.2):

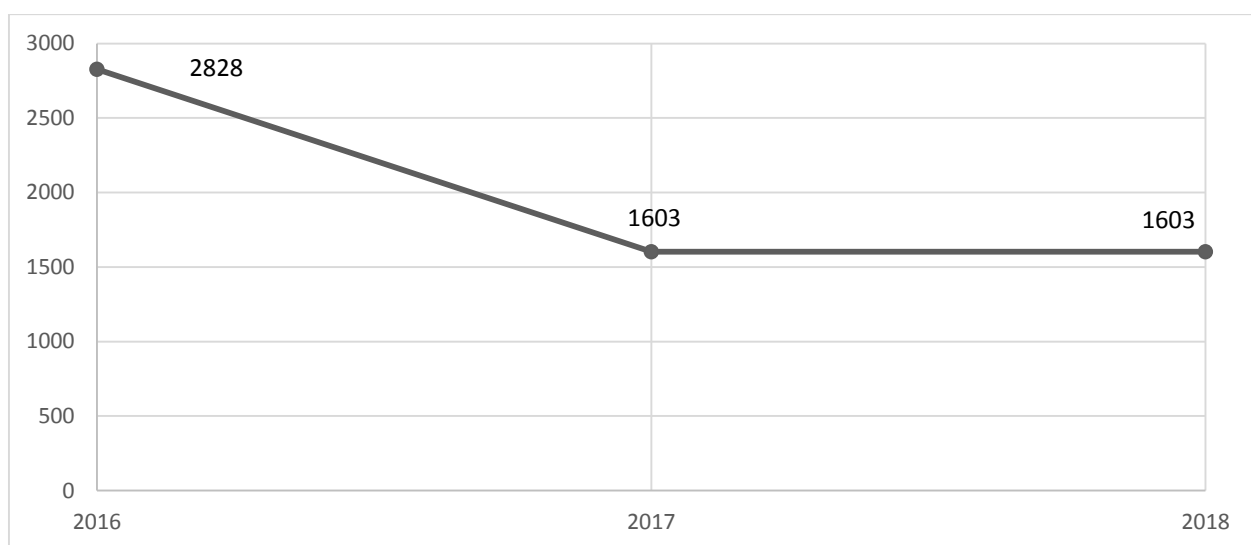

Рис. 2.2 – Динаміка чисельності працівників АТ «ХТЗ» за 2016-2018 рр., осіб.

Можна стверджувати, що санація та реорганізація товариства мали вплив в тому числі скорочення працівників.

Проведені розрахунки показників оцінки ефективності використання

основних фондів підприємства свідчать про наступне:

- валюта балансу мала тенденцію до збільшення без врахування інфляційних процесів;
- середня величина основних засобів має загальний тренд до збільшення в 2018 році порівняно з 2016 роком;
- показник фондоозброєності має тенденцію до збільшення, проте слід врахувати фактор зменшення чисельності працівників підприємства;
- показник фондівіддачі основних фондів характеризується позитивними змінами в 2018 році порівняно з 2016 роком;
- показник фондомісткості основних фондів має позитивну динаміку;
- частка основних засобів в активах зменшується протягом досліджуваного періоду;
- коефіцієнт зносу основних засобів має тренд до зростання, що негативно характеризує стан основних засобів підприємства;
- коефіцієнт мобільності активів не відповідає нормативним значенням, хоча має позитивну динаміку.

Вивчення руху обсягів амортизаційних відрахувань у структурі загальних операційних витрат представлено графічно (рис. 2.3)

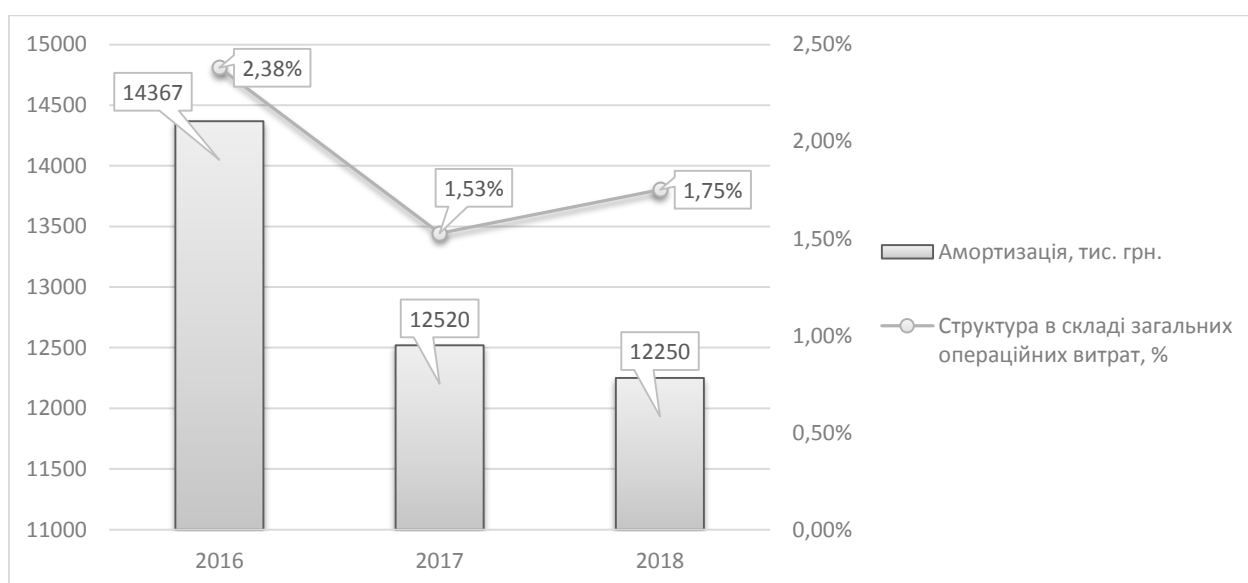

Рис. 2.3 – Амортизаційні відрахування АТ «ХТЗ» за 2016-2018 рр.,

тис. грн.

За досліджуваний період обсяги амортизаційних відрахувань мають тенденцію до зменшення. Збільшення обсягів амортизаційних відрахувань у 2018 році у структурі загальних операційних витрат можна пояснити зменшенням матеріальних затрат, оскільки витрати на оплату праці, на соціальні заходи та інші операційні витрати не демонстрували значної динаміки.

Узагальнення результатів проведеного аналізу не дає змоги говорити про задовільний фінансовий стан підприємства.

2.3 Аналіз впливу обсягів короткострокових кредитів банків і нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на обсяги основних фондів ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД»

Для подальшого аналізу впливу обсягів короткострокових кредитів банків і нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на обсяги основних фондів ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД» було обрано період 2014-2018 років, оскільки до 2013 року фінансова звітність не складалася за МСБО [69].

Вихідна статистична інформація представлена нижче (табл. 2.16):

Таблиця 2.16 – Показники діяльності ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД» за 2014-2018 рр., тис. грн.

Рік	Основні засоби	Короткострокові кредити банків	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)
2014	363034	0	147568
2015	793388	45928	-108385
2016	781250	43265	-775742
2017	738435	36065	-572681
2018	719219	37348	-654061

Для дослідження зв'язків між показниками було застосовано кореляційний аналіз (табл. 2.17):

Таблиця 2.17 – Кореляційний аналіз показників діяльності ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД» за 2014-2018 рр.

	Основні засоби	Короткострокові кредити банків	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)
Основні засоби	1		
Короткострокові кредити банків	0,9964	1	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-0,7033	-0,6738	1

Між обсягами основних засобів і короткострокових кредитів банків спостерігається значна залежність. Обернена залежність між основними засобами та фінансовими результатами пояснюється тим, що при отриманні збитків обсяг основних засобів зменшується.

Наступним кроком є побудова регресійної лінійної моделі. Часткові результати моделювання за допомогою програми MS Office Excel наведені нижче (рис. 2.4):

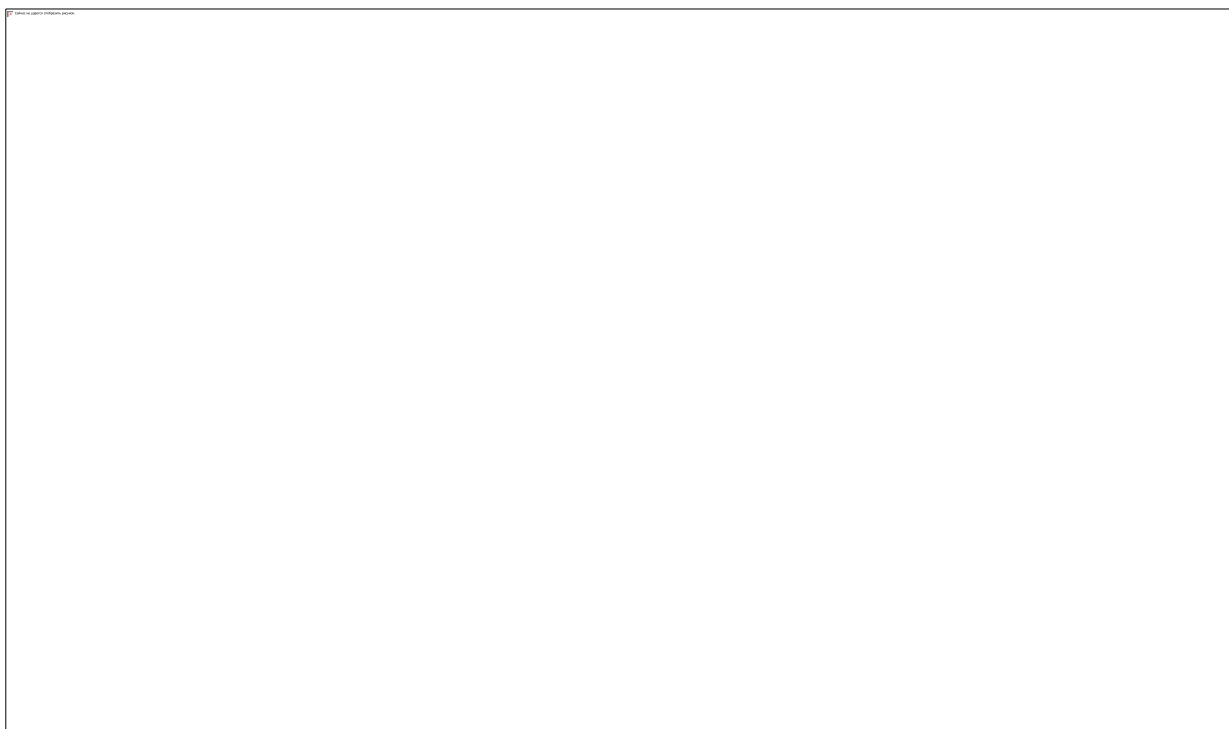

Рис. 2.4 – Часткові результати моделювання

З наведених даних можна зробити наступні висновки:

- значення R^2 дорівнює 0,99, що характеризує високу точність апроксимації моделі;
- за критерієм Фішера модель значуща, оскільки Значимість F менше критичного значення 0,05;
- фактор впливу фінансових результатів можна видалити з моделі, оскільки P-значення даного фактору більше критичного 0,05, а отже ця змінна не має впливу на залежну змінну.

Таким чином рівняння лінійної регресії має наступний вид (2.1):

$$y = 369169,84 + 9,21x_1, \quad (2.1)$$

де y – обсяг основних засобів;

x_1 – обсяги короткострокових кредитів банків.

Слід звернути увагу на розраховані значення вільного члену рівняння, величина якого вказує на те, що невраховані фактори мають більший вплив на формування основних засобів.

Висновки до розділу 2

Приватне акціонерне товариство «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД» є юридичною особою за законодавством України

Основні види діяльності (за КВЕД) є виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства.

Для оцінки вартості основних засобів АТ «ХТЗ» застосовує модель собівартості. Собівартість об'єкта основних засобів складається з: ціни його придбання, включаючи імпортні мита та невідшкодовані податки; будь-яких витрат, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування

та приведення його в стан, необхідний для експлуатації; первісної попередньої оцінки витрат та демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, на якій він розташований.

Амортизація нараховується за методом рівномірного нарахування зносу протягом передбачуваного строку їх корисного використання і відображається у складі прибутку або збитку. Амортизація нараховується з дати придбання об'єкта, а для об'єктів основних засобів, зведених господарським способом.

Протягом досліджуваного періоду зменшувалась частина основних засобів у структурі необоротних активів підприємства. Сума нарахованого зносу має тенденцію до зростання, водночас обсяги амортизаційних відрахувань у складі загальних операційних витрат підприємства зменшувалися.

Відбувається процес зменшення балансової вартості основних засобів 3-4 на рік, що супроводжується зростанням первісної вартості та збільшенням зносу основних засобів.

Зазначено, що отримання збитків підприємством протягом досліджуваного періоду не дозволяє проводити фінансування діяльності за власні кошти.

На структуру поточних і довгострокових зобов'язань підприємства протягом досліджуваного періоду значний вплив мають процеси зміни власників та проходження процедури санації.

Усі показники оцінки фінансового стану підприємства мають відхилення від нормативних значень. Показники рентабельності не носять інформативного характеру через збиткову діяльність товариства. Показники ліквідності зазнали коливань через зміни інших поточних зобов'язань, але загалом не дають змоги позитивно оцінювати стан підприємства. Серед показників оцінки ділової активності слід виділити коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості та період погашення дебіторської заборгованості, що мають позитивні тенденції. Показник фондоозброєності збільшився за рахунок

зменшення чисельності працівників, показники фондівддачі та фондомісткості характеризуються позитивними змінами, проте коефіцієнт зносу основних засобів негативно характеризує стан основних засобів підприємства.

Узагальнення результатів проведеного комплексного фінансового аналізу не дає змоги говорити про задовільний фінансовий стан підприємства.

З проведеного дослідження за допомогою побудови рівняння лінійної регресії можна зробити наступні висновки:

– обсяги нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) мають кореляційний зв'язок з обсягами основних засобів, але як джерело фінансування не впливають на їх відтворення;

– короткострокові банківські кредити мають незначний вплив на відтворення основних засобів.

Проблемою стратегічних перспектив відтворення основних засобів на АТ «ХТЗ, що унеможливилює економічне зростання підприємства.

3 ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1 Шляхи попередження неефективного використання основних виробничих фондів

Процес відновлення основних виробничих фондів не може бути успішним у разі їх неефективного використання, що буде мати вплив на результати діяльності підприємства.

Боротьба з неефективним використанням основних виробничих фондів є необхідною умовою зростання конкурентоздатності суб'єкта господарювання. Для цього необхідно використовувати не окремі важелі впливу, а системи та концепції управління, впровадження та дія яких має бути суцільною на всіх виробничих об'єктах протягом всього циклу виробничої діяльності.

Захаров В.А. провів ґрунтовний аналіз інструментів управління на закордонних промислових підприємствах та виділив наступні [29]:

1. Концепція «Lean Production» («LP») являє собою американську розробку, яка базується на принципах та особливостях управління виробництвом на японських промислових підприємствах. Спочатку сформовану в компанії Toyota модель поступово почали застосовувати і інші провідні світові промислові підприємства, такі як Ford, GE, Boeing, Airbus, Scania.

2. Концепція «Lean Manufacturing» являє собою трансформовану концепцію «бережливого виробництва», яка охоплює всі підсистеми підприємства.

3. Для автомобільної промисловості Канади основними партнерами є підприємства США, Японія та Мексики. Для забезпечення високого рівня управління ланцюгом поставок канадськими підприємствами активно

використовується система Just-in-time. Justin-Time-стандарт, так само як і концепція «LP» широко застосовується в поточному виробництві і сфері обслуговування, на самих різних рівнях управління операційною системою підприємства, має схожі переваги і недоліки. Відмінність двох стандартів управління, на думку автора, Just-inTime полягає в активному залученні і використанні інтелектуального капіталу в управлінні організацією і побудова ефективної операційної системи. У концепції «бережливе виробництво» акцент робиться на розбиття співробітників і використання трудового потенціалу на розвиток компанії.

4. Компанія Porsche відома своєю прихильністю філософії безперервного вдосконалення – Kaizen («Кайзен»). Незважаючи на добре організоване виробництво, її керівники ніколи не зупиняються на досягнутому і ніколи не бувають цілком задоволені результатом.

5. Шведська компанія Volvo на своїх заводах активно використовує свою систему виробництва «Volvo Production System», яка основана на концепції «LP». Також на підприємствах Volvo застосовується система якості, заснована на аудиті готової продукції.

Найбільш популярними є концепції «бережливого виробництва» та «безперервного вдосконалення».

Згідно до дослідження Вомак Дж., Джонс Д.Т. та Рос Д. «бережливе виробництво» – концепція менеджменту, яка була створена на японському підприємстві «Toyota» і заснована на неухильному прагненні до усунення всіх видів втрат. Бережливе виробництво передбачає залучення у процес оптимізації бізнесу кожного співробітника і максимальну орієнтацію на споживача [85].

Під бережливим виробництвом авторами визначено систему організації і управління розробленням продукції, виробництвом, взаємовідношеннями з постачальниками і споживачами, коли продукція виготовляється у точній відповідності із запитом споживачів і з меншими втратами порівняно з масовим виробництвом великими партіями [38].

Дослідження Кулиняк І. Я. та Боцман Ю. С. підтверджують, що впровадження концепції «бережливе виробництво» дасть змогу підприємствам значно скоротити свої витрати, тим самим спрямувавши більше інвестицій на вдосконалення виробництва. Окрім цього, провівши SWOT-аналіз концепції «бережливе виробництво», автори виявили, що основною загрозою є некваліфікованість та незацікавленість робітників підприємства у змінах. Дослідники вважають, що появи цієї проблеми можна уникнути, якщо ще до початку впровадження концепції провести навчання та семінари для робітників. Зазначено, що під час впровадження концепції «бережливе виробництво» важливо співпрацювати з надійними постачальниками, які доставлятимуть сировину в термін, що забезпечить ефективний процес виробництва [36].

Польський дослідник Карась Е. підкреслює, що «Кайзен» – філософія, або практика, яка зосереджується на безперервному удосконаленні процесів і систем. Ця концепція полягає у запровадженні безперервних змін з метою удосконалення, тобто удосконалення маленькими приростами за довший період часу. «Кайзен» може розглядати як процес, так і стратегію, мета якої – безперервна і тривала досконалість, яка, однак, не вимагає великих інвестицій і фундаментальних змін. Принципи цієї філософії не ґрунтуються на фундаментальних технологічних змінах, змінах виробничого устаткування, але вони мають великий вплив на людську ментальність. «Кайзен» змушує працівників стати обізнаними з метою повнішого використання їх навичок, поліпшення виробничого процесу, успішнішого ведення бізнесу [31].

Концепція «Кайзен» була уперше представлена в книзі Масаакі Імаї «Кайзен – ключ до японського конкурентоздатного успіху». Автор дає наступне визначення: «Кайзен» – досконалість, яка передбачає безперервне удосконалення на особистих і соціальних рівнях. У компанії «Кайзен» – безперервне удосконалення здійснюється менеджерами і працівниками» [80].

Використання даної концепції пов'язано з правилом «5S», що мають японське коріння та містять наступні положення [31, 80]:

- сортування (японське слово – Seiri) – відокремлення часто використовуваних і невикористовуваних предметів праці на робочому місці, усунення невикористовуваних;

- впорядкування (японське слово – Seiton) – впорядкування невикористовуваних речей;

- сяйво (японське слово – Seiso) – підтримка обладнання і машин у чистоті;

- стандартизація (японське слово – Seiketsu) поширення поняття чистоти на особу працівника і постійне дотримання попередніх трьох кроків;

- підтвердження (японське слово – Shitsuke) – дисципліна, основним принципом якої є «створи самого себе» і постійна практика попередніх кроків.

Зазначено, що цей метод заохочує працівників поліпшити власні умови праці і допомагає їм скоротити відходи, незапланований простій і незавершене виробництво [72].

Натомість Захаров В. А. звертає увагу на наступних проблемах переходу на нові концепції управління виробництвом в Україні [29]:

- труднощі адаптації типових західних методик до особливостей менталітету і стилю управління;

- незадовільний стан основних виробничих фондів;

- складність залучення вищого керівництва до систематичного навчання та підвищення кваліфікації в області бережливого виробництва.

Для підвищення ефективності використання основних фондів під час їх експлуатації дослідники пропонують дотримуватись наступних заходів [72]:

- раціонально розміщувати ОЗ і підвищувати тривалість корисного використання роботи обладнання;

- постійно проводити моніторинг щодо дотримання правил експлуатації та технічного обслуговування обладнання;

- контролювати добір і підготовку фахових кадрів, які обслуговують та використовують обладнання;

- знаходити резерви щодо зниження фондомісткості та підвищення

продуктивності обладнання;

– використовувати систему матеріального стимулювання працівників за безаварійну роботу обладнання, подовження ремонтного циклу і періоду експлуатації.

Отже, розглянуто концепції, що попереджують неефективне використання основних виробничих фондів.

3.2 Удосконалення методики оцінювання стану основних виробничих фондів підприємства

Під час проведення комплексного аналізу фінансового стану підприємства було визначено показники майнового стану. Фондовіддача є показником ефективності використання основних виробничих фондів, яка розраховується як відношення чистого доходу від реалізації до обсягів основних фондів. Економічний сенс полягає в оцінці суми чистого доходу на одну гривню основних фондів. Виходячи з методики розрахунку, можна зазначити, що на рівень фондівіддачі впливають фактори, що пов'язані зі збутом продукції та ефективністю використання основних виробничих фондів, що включає в себе структуру використовуваного обладнання, час роботи та виробіток за одиницю часу.

Юрчишена Л. В. та Волинець С. М. до узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів відносять фондівіддачу і рентабельності основних засобів, які дозволяють оцінити дві сторони економічної ефективності їх використання — кількісну і якісну. Однак кожен з них може підвищуватися або знижуватися на підприємстві за один і той же проміжок часу. Тому в процесі порівняльної оцінки ефективності використання основних засобів двох і більше підприємств або періодів виникають труднощі, адже окремі підприємства при достатньо високих показниках фондівіддачі мають низькі показники рентабельності і навпаки. Усунути цей недолік дає можливість розрахунок інтегральних показників [74].

Запропонований інтегральний показник враховує виручку від реалізації та прибуток, що припадає на кожну гривню, що вкладена в основні фонди (3.1):

$$\Phi E' = \sqrt{\Phi B \times \Phi P}; \quad (3.1)$$

де $\Phi E'$ – інтегральний показник;

ΦB – фондівіддача;

ΦP – рентабельність основних виробничих фондів.

Однак запропонований інтегральний показник не дає можливості врахувати знос основних виробничих фондів, який необхідно брати до уваги при оцінюванні стану та ефективності їх використання. Саме тому до інтегральної оцінки пропонується додати коефіцієнт зносу основних фондів. При цьому не врахована ситуація, коли підприємство отримує збитки, а отже й показник рентабельності буде від'ємним, що не задовольняє вимогу про додатність підкореневого виразу, тому пропонується величину показника рентабельності брати за модулем, а знак фінансового результату підприємства виносити за корінь (3.2):

$$I = \pm \sqrt{\Phi B \times \Phi P \times KZ}; \quad (3.2)$$

де I – інтегральний показник,

KZ – коефіцієнт зносу основних фондів.

Таким чином запропонований показник враховує не тільки виручку від реалізації та прибуток, але й знос.

Дані розрахунку інтегрального показника, який враховує показники фондівіддачі, рентабельності основних виробничих фондів і коефіцієнту зносу, наведено нижче (табл. 3.1):

Таблиця 3.1 – Розрахунок інтегрального показника використання основних виробничих фондів АТ «ХТЗ» за 2016-2018 рр.

Показник/Рік	2016	2017	2018
ФВ	0,29	0,97	0,87
ФР	-0,71	0	-0,05
КЗ	0,1	0,15	0,19
I	-0,14	0	-0,09

У зв'язку з тим, що підприємство отримувало збиток протягом досліджуваного періоду, можна стверджувати про неефективне використання основних виробничих фондів.

Для оцінки ефективності використання основних виробничих фондів у випадку, коли випущена продукція є однорідною в межах промислового майданчику чи виробничого циклу доцільно використовувати факторну модель. Оскільки між показниками фондівіддачі та фондоозброєності можна встановити зв'язок шляхом ділення чисельника та знаменника на чисельність персоналу, що задіяна в межах виробництва даної однорідної продукції, то можна знайти залежність показника фондівіддачі від виробітку та фондоозброєності за розрахований період (3.3):

$$\Phi_{\text{В}} = \frac{Q}{\overline{\text{ОВФ}}} = \frac{\frac{Q}{\text{Ч}}}{\frac{\overline{\text{ОВФ}}}{\text{Ч}}} = \frac{В}{\Phi_{\text{озб}}}, \quad (3.3)$$

де $\Phi_{\text{В}}$ – фондівіддача;

$\overline{\text{ОВФ}}$ – середній обсяг основних виробничих фондів;

Q – обсяг виробництва однорідної продукції;

Ч – чисельність персоналу;

В – виробіток;

$\Phi_{\text{озб}}$ – фондоозброєність.

Запропонована факторна модель дозволяє досліджувати резерви збільшення ефективності використання основних виробничих фондів з

урахуванням можливості залучення додаткових ресурсів до процесу виробництва: праці чи капіталу.

3.3 Стратегічні проблеми та можливості залучення фінансових ресурсів для відтворення основних виробничих фондів промислових підприємств

В умовах недостатності власних фінансових джерел і високої їх вартості на ринках позичкового капіталу, а також скорочення виробництва та неефективного використання основних виробничих фондів, земельних ділянок перед підприємствами галузі машинобудування постають виклики, які потребують негайного вирішення.

Одними з стратегічних можливостей формування інноваційної та фінансової складової для відтворення основних виробничих фондів є формування технопарку та промислового кластеру на території та інфраструктурі підприємства, які не використовуються.

За Законом України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» технологічний парк (технопарк) – юридична особа або група юридичних осіб, що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проектів технологічних парків з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції [27].

Зазначено, що технопарки представляють особливу форму організації процесу «наука – виробництво – споживання» і являють собою науково-виробничий територіальний комплекс, який має необхідну інфраструктуру. До технопарку входять наукові установи, впроваджувальні організації, підприємства наукомістких і високотехнологічних виробництв, установи, які пов'язані з підготовкою і перепідготовкою кадрів. При цьому територіальні параметри, структурні співвідношення між складовими елементами, форми

поєднань і кооперації можуть розрізнятися залежно від конкретної мети і умов діяльності [45].

Доцільність створення технопарків в Україні обґрунтована в дослідженнях Думанської І. Ю. [21]:

- технопарки є ефективною формою зближення науки і виробництва, бо скорочується до мінімуму тривалість циклу «дослідження – розроблення – впровадження»;

- у технопарках зосереджуються висококваліфіковані кадри різних спеціальностей: учені, розробники, дослідники, аналітики, інженери, спеціалісти різного профілю, що забезпечує можливість міжгалузевих досліджень;

- у технопарках зосереджується унікальне устаткування, обчислювальні центри, лабораторії, що дає змогу проводити дослідження і наукові експерименти;

- у парках фінансовий капітал представлений у найдосконаліших формах – венчурному капіталі;

- у технопарках формується «еталонне середовище» з погляду як економічних, так і організаційно-географічних умов для створення нових, наукомістких виробництв, що відповідають сучасним вимогам розвитку суспільства.

Виділено наступні складові місії діяльності технопарків [15]:

- сприяння інноваційному шляху розвитку регіону та країни у цілому;
- екологізація виробництва, продукції та територій;
- енергозбереження та альтернативна енергетика;
- забезпечення можливостей для зростання людського капіталу та культивування бізнес-цінностей через розвиток інфраструктури й надання власних послуг;

- створення мережі партнерів для розвитку інноваційних формувань, росту інноваційної активності й інноваційної привабливості екологічно безпечної продукції і сільських територій та інших пріоритетних напрямів

технопарку.

До основних завдань, що покликані вирішувати технопарки дослідники відносять наступні [45]:

- координація діяльності та співробітництво усіх головних суб'єктів (учасників) технопарку;
- прискорення процесів передавання науково-технічних знань, отриманих під час фундаментальних та прикладних наукових досліджень у виробництво, іншими словами вони повинні сприяти максимальному зближенню сфер науки і виробництва;
- розвиток інноваційного підприємництва;
- залучення промислових та банківських фінансових ресурсів в інноваційну сферу;
- концентрація та використання ризикового капіталу

В результаті вирішення покладених на них завдань технопарки сприяють [45]:

- інтеграції різних стадій інноваційного процесу;
- забезпеченню для промисловості швидкого доступу до нових розробок;
- скороченню термінів впровадження та поширення нововведень (новинок);
- спрощенню способів взаємодії між навчальними, науковими та промисловими розробниками науково-технічного прогресу;
- створенню умов та можливостей для створення нових видів бізнесу, виробництва;
- отримання виробництвом доступу до консультантів, лабораторій;
- можливості навчальним закладам забезпечувати здобування студентами не лише теоретичних а й належних практичних знань.

Актуальним є державне сприяння інноваційній діяльності технопарків, що здійснюється шляхом державної фінансової підтримки та цільового субсидування проектів технопарків, зокрема передбачено встановлення

податкових пільг та цільового субсидування [45].

Так, Грабар І. Г. виділив наступні заходи державної підтримки функціонування технопарків [15]:

- звільнення від податку на прибуток та податку на додану вартість;
- звільнення від сплати ввізного мита;
- застосування системи прискореної амортизації;
- повне або часткове (до 50 %) безвідсоткове кредитування;
- повна або часткова компенсація відсотків.

Основними недоліками діяльності українських технопарків є [53]:

- недосконалість державної політики;
- дефіцит фінансових ресурсів;
- система супроводу цієї діяльності;
- політична нестабільність;
- обмежений попит на інноваційні продукти.

Не менш вагомим з наукової точки зору є формування й промислового кластеру.

За визначенням видатного американського економіста Майкла Портера промисловий кластер – ряд галузей, пов'язаних через зв'язки покупець-постачальник або постачальник – покупець, або через загальні технології, загальні канали закупівель, розподілу, або загальні трудові об'єднання [85].

У контексті проблеми нашого дослідження привертає увагу праця Соколової О. М., в якій зазначено, що особливістю кластерної моделі організації промислового виробництва є – інноваційність... Інноваційність означає здатність генерувати інновації, підтримувати інноваційний тип розширеного відтворення [62]

Зазначено, що реструктуризація великих промислових підприємств шляхом перетворення їх на кластери з окремих підприємств, які надають послуги або виробляють продукцію для своїх колишніх колег, стала вельми популярною наприкінці минулого століття. Така реструктуризація проводилася під лозунгом позбавлення від непрофільних активів [11].

Станасюк Н. С. виділив наступні позитивні впливи від запровадження концепції кластерного розвитку промислового потенціалу [63]:

- одержання синергетичного ефекту від взаємодії учасників;
- висока стійкість до умов зовнішнього середовища;
- раціональне використання інфраструктурних об'єктів;
- підвищення ефективності і продуктивності господарської діяльності суб'єктів господарювання;
- підвищення конкурентоспроможності національної економіки;
- збільшення обсягу експорту промислової продукції;
- ефективний менеджмент;
- створення нових робочих місць.

Як підкреслює Жигалкевич Ж. М., ефективна діяльність кластерних утворень формується в результаті загальноекономічної взаємодії всіх його учасників. Економічна сутність кластеризації проявляється у встановленні таких взаємовідносин між господарюючими суб'єктами, які забезпечують довгострокове погодження та взаємне зближення інтересів і цілей [23].

Отже, запропоновані концепції технопарку та промислового кластеру на території та інфраструктурі підприємства, які не використовуються, слугують стратегічними перспективами відтворення основних виробничих фондів підприємства завдяки наступним можливостям:

- концентрація інноваційного потенціалу;
- залучення венчурного капіталу;
- формування конкурентного середовища;
- залучення державного фінансування;
- економія транспортних, енергетичних витрат за рахунок використання спільної інфраструктури;
- формування позитивного іміджу для вітчизняних та іноземних партнерів.

Висновки до розділу 3

Для впровадження ефективного використання основних виробничих фондів розглянуто наступні концепції та інструменти управління:

- Концепція «Lean Production»;
- Концепція «Lean Manufacturing»;
- система Just-in-time
- Kaizen
- система виробництва «Volvo Production System».

Акцентовано увагу на тому, що найбільш популярними є концепції бережливого виробництва та безперервного вдосконалення.

Запропоновано до інтегральної оцінки додати коефіцієнт зносу основних фондів, який розраховується як відношення обсягів нарахованого зносу до первісної вартості. При цьому необхідно врахувати ситуацію, коли підприємство є збитковим, а отже й показник рентабельності буде набувати від'ємних значень, що не задовольняє вимогу про додатність підкореневого виразу, тому запропоновано величину показника рентабельності брати за модулем, а знак фінансового результату підприємства виносити за корінь

Отже, запропонований показник враховує не тільки виручку від реалізації та прибуток, що припадає на кожну гривню, що вкладена в основні фонди, але й знос виробничого обладнання.

Запропоновано двофакторну модель для визначення резервів збільшення ефективності використання основних виробничих фондів за умови залучення додаткових ресурсів до процесу виробництва: праці чи капіталу.

Створення технопарку та промислового кластеру на території та інфраструктурі підприємства, які не використовуються, є можливістю формування інноваційної та фінансової складової для відтворення основних виробничих фондів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведене теоретичне узагальнення та вирішення завдання, яке полягає у розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо стратегічних перспектив відтворення основних виробничих фондів промислових підприємств. Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до наступного:

Розглянуто сутність поняття основних фондів. Визначено, що одним з перших визначень терміну «основні фонди» є висловлювання Сміта А., під яким він розумів матеріальну основу для утворення капіталу. Зазначено, що використання понять «основні засоби» та «основні фонди» пов'язано з виникненням бухгалтерського обліку. В українському науковому середовищі присутня група дослідників, які вважають поняття «основні фонди» та «основні засоби» синонімічними. На законодавчому рівні закріплено використання терміну «основні засоби». Аналіз підходів до визначення понять «основні фонди» та «основні засоби» українських науковців дає змогу зробити висновок, що дослідники мають різні погляди на дефініцію цих понять, називаючи їх або засобами праці, або матеріальними активами, або матеріально-речовими цінностями, але переважна більшість авторів зазначає, що вони використовуються протягом тривалого періоду і втрачають свою вартість поступово та частинами. Автори запропонували наступне визначення поняття «основні виробничі фонди» – це частина активів підприємства, що формується з метою їх використання у процесі виробничої діяльності терміном більше одного року і переносить свою вартість на виготовлену продукцію у вигляді амортизаційних відрахувань у зв'язку з моральним та фізичним зносом.

Систематизовано основні типи та форми відтворення основних виробничих фондів, до яких слід віднести звужене відтворення, просте відтворення (заміна або ремонт основних фондів), розширене відтворення. До

останнього слід віднести технічне переозброєння, модернізацію діючого обладнання, розширення діючого підприємства, реконструкцію діючого підприємства та нове будівництво.

До джерел фінансування відтворення основних виробничих фондів підприємства належать внутрішні, зовнішні та комбіновані джерела. До внутрішніх джерел відносять власні (амортизаційні відрахування, нерозподілений прибуток, кошти акціонерів) та залучені (внески членів трудового колективу, кошти від емісії акцій та цінних паперів, кошти від продажу та оренди майна підприємства). До зовнішніх джерел належать позичені (іноземні інвестиції, лізинг, банківські позики, кошти страховий, пенсійних, венчурних фондів), а також централізовані (кошти державного та місцевих бюджетів, благодійних та позабюджетних фондів).

Вивчено основні підходи до формування амортизаційної політики підприємства. Законодавчо в Україні поняття «амортизація» і «знос» визначені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Амортизаційна політика – це цілеспрямована діяльність підприємства щодо формування власних фінансових джерел для забезпечення відтворення основних фондів за допомогою використання оптимального методу нарахування та контролю цільового використання акумульованих коштів.

Проведено комплексне оцінювання фінансового підприємства, який свідчить про наступне:

- протягом 2016-2018 років зменшувалась частина основних засобів у структурі необоротних активів підприємства та відбувався процес зменшення балансової вартості основних засобів 3-4 на рік, при цьому сума нарахованого зносу мала тенденцію до зростання;
- показники рентабельності не носять інформативного характеру через збиткову діяльність товариства.
- показники ліквідності зазнали коливань через зміни інших поточних зобов'язань, але загалом не дають змоги позитивно оцінювати стан підприємства.

– серед показників оцінки ділової активності слід виділити коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості та період погашення дебіторської заборгованості, що мають позитивні тенденції.

– показник фондоозброєності збільшився за рахунок зменшення чисельності працівників, фондівдача характеризується позитивними змінами, проте коефіцієнт зносу основних засобів негативно характеризує стан основних засобів підприємства.

– отримання збитків підприємством протягом досліджуваного періоду унеможливило фінансування діяльності за рахунок власних коштів.

Побудовано рівняння лінійної регресії впливу обсягів короткострокових кредитів банків і нерозподіленого прибутку (непокритего збитку) на обсяги основних фондів АТ «ХТЗ». За допомогою отриманого рівняння лінійної регресії можна зробити наступні висновки:

– обсяги нерозподіленого прибутку (непокритего збитку) мають кореляційний зв'язок з обсягами основних засобів, але як джерело фінансування не впливають на їх відтворення;

– короткострокові банківські кредити мають незначний вплив на відтворення основних засобів;

– розраховане значення вільного члену рівняння, величина якого вказує на те, що невраховані фактори мають більший вплив на формування основних засобів.

Серед запропонованих шляхів попередження неефективного використання основних виробничих фондів акцентовано увагу на концепції «бережливого управління» та «Кайзен». Концепція «бережливого управління» дає можливість досягнути рівноваги між запитами споживачів і обсягами виробництва, а отже зменшити витрати та отримати можливість спрямовувати кошти на відтворення основних виробничих фондів. Головним принципом концепції «Кайзен» є безперервне удосконалення усіх процесів і систем підприємства менеджерами та працівниками маленькими приростами, але на

довгострокову перспективу. Використання концепції «Кайзен» пов'язано з правилом «5S», містять наступні положення: сортування (японське слово – Seiri), впорядкування (японське слово – Seiton), сийво (японське слово – Seiso), стандартизація (японське слово – Seiketsu), підтвердження (японське слово – Shitsuke).

Основні проблеми впровадження нових концепцій управління зводяться до труднощів адаптації іноземних методик і залучення вищого керівництва до систематичного навчання та підвищення кваліфікації.

Загальні пропозиції щодо ефективного використання основних фондів мають наступні складові:

- раціональне розміщення;
- моніторинг експлуатації та технічного обслуговування;
- контроль і добір обслуговуючого персоналу;
- пошук резервів підвищення продуктивності;
- матеріальне стимулювання працівників за безаварійну роботу.

Для удосконалення методики оцінювання фінансового стану основних виробничих фондів підприємства за основу було взято інтегральний показник, що враховував вплив показників фондівіддачі та рентабельності основних засобів. Зазначено, що дані показники можуть підвищуватися або знижуватися на підприємстві за один і той досліджуваний період. Використовуючи показники фондівіддачі та рентабельності, запропонований інтегральний показник враховує виручку від реалізації та прибуток, що припадає на кожен гривню, що вкладена в основні фонди. Однак, вказаний інтегральний показник не враховує обсяги зносу основних фондів. На основі цього до інтегрального показника запропоновано додати коефіцієнт зносу основних фондів, який розраховується як відношення обсягів нарахованого зносу до первісної вартості. При цьому зосереджено увагу на необхідності врахування ситуації, коли підприємство отримує від'ємний фінансовий результат, а отже й показник рентабельності буде від'ємним, що не задовольняє вимогу про додатність підкореневого виразу, тому запропоновано величину показника

рентабельності брати за модулем, а знак фінансового результату підприємства виносити за корінь під час розрахунку інтегрального показника.

Запропоновано двофакторну модель для дослідження резервів збільшення ефективності використання основних виробничих фондів за умови залучення додаткових ресурсів до процесу виробництва: праці чи капіталу.

Головними стратегічними проблемами залучення фінансових ресурсів для відтворення основних фондів підприємства є неефективність використання, збитковість діяльності підприємства та недоцільність залучення позикового капіталу, оскільки банківські установи надають лише короткострокові кредити під високі відсотки та за умов надання ліквідної застави, за рахунок яких неможливо забезпечити фінансування відтворення основних виробничих фондів.

Запропонована можливість створення технопарку та промислового кластеру на території та інфраструктурі підприємства, які не використовуються, є можливістю формування стратегічних перспектив для відтворення основних виробничих фондів за допомогою залучення венчурних інвесторів та державного фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова Л. В. Вдосконалення систем управління та обліку процесів відтворення основних засобів підприємства як складових стратегії розвитку діяльності. *Економічна наука*. 2017. № 9. С. 16–20.
2. Бабаєв Ю. А. Теорія бухгалтерського обліку. Київ : Вища школа, 2007. 692 с.
3. Бабяк Н. Д. Амортизаційна політика підприємства на сучасному етапі реформування економіки України. *Теорія і практика перебудови економіки : матеріали II всеукр. наук.-практ. конф.*, Черкаси, 2001. С. 61–64.
4. Борисенко З. Н. Амортизационная политика : монографія. Київ : Наукова думка, 1993. 386 с.
5. Боровко Л. І., Галаган Т. І., Боровко Є. І. Економічна ефективність використання основних фондів сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22. С. 22–26.
6. Бубенко П. Т. Амортизація і відновлення основних фондів житлово-комунальних підприємств : монографія. Харків : ХНАМГ, 2010. 126 с.
7. Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. Облік в зарубіжних країнах : навч. посіб. Житомир : ПП «Рута», 2002. 544 с.
8. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ : НІОС, 2001. 416 с.
9. Васильєва Н. А. Економіка підприємства: конспект лекцій. Київ : Юрайт, 2011. 191 с.
10. Виговська Н. Г. Удосконалення обліку амортизації: стан, проблеми, перспективи : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04 / Житомирський інженерно-технологічний інститут. Житомир, 1998. 194 с.
11. Ганущак-Єфіменко Л. М. Формування промислових кластерів як ефективний напрям розвитку економіки регіону. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 11 (101). С. 151–158.

12. Голік В. В. Концептуальні підходи до розуміння сутності поняття «стратегія». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 8. Ч. 1. С. 72–76.

13. Голов С. Ф. Фінансовий та управлінський облік. Київ : ТОВ «Автоінтерсервіс», 1996. 544 с.

14. Господарський кодекс України від 17.11.2019 р. № 436-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (дата звернення: 19.09.2019).

15. Грабар І. Г. Наукові парки інноваційного підприємництва. Технопарк : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2009. 348 с.

16. Гречко С. М. Джерела фінансування відтворення основних засобів / С. М. Гречко. *Збірник тез Десятої Всеукраїнської наукової Internet-конференції студентів і молодих вчених, присвяченої видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та контролю І.В. Малишеву, П.П. Німчинову*. ЖДТУ. 2012. С. 165–167.

17. Гудзь О. Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2007. 578 с.

18. Дем'яненко М. Я. Фінансовий словник – довідник. Київ : ІАЕ УААН, 2003. 555 с.

19. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Волоська Н. Р. Сутність поняття «основні засоби». *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 4(04). С. 127–131.

20. Дмитренко Е. Д., Завіруха І. В. Відтворення основних фондів в сучасних умовах: форми, види та джерела. *Сучасна економіка: випуск 3*. Київ: ДІПК, 2011. 122 с.

21. Думанська І. Ю. Обґрунтування засад створення технопарків в АПК та їх фінансування. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 19. С. 472–477.

22. Економіка підприємства : підручник / за ред. проф. П. Г. Перерви, проф. М. І. Погорелова. Харків. 2008. 691 с.

23. Жигалкевич Ж. М. Інституційні засади створення та розвитку кластерів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 5 (2). С. 77–81.

24. Завадський Й. С. Словник економічних термінів: менеджмент, маркетинг, підприємництво. Житомир : ЖІТІ, 1999. 444 с.

25. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. 2-ге видання, виправлене та доповнене. Львів : Центр Європи, 1997. 576 с.

26. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.10.2019р. № 514-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>. (дата звернення: 19.09.2019).

27. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 05.12.2012 р. № 991-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/991-14>. (дата звернення: 19.11.2019).

28. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 01.01.2019 р. № 3480-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>. (дата звернення: 19.09.2019).

29. Захаров В. А. Аналіз сучасного стану операційного менеджменту на закордонних промислових підприємствах. *Молодий вчений*. 2017. № 1(14). С. 581–593.

30. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. 278 с.

31. Карась Е. Використання філософії «кайзен» як сучасної практики в управлінні підприємством. 2010. URL : <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/11950>. (дата звернення: 18.11.2019).

32. Костюнік О. В. Економічний зміст та класифікація основних засобів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2016. Вип. 21(1). С. 177–180.

33. Кудь Л. І. Удосконалення амортизаційної політики підприємства. *Проблеми і перспективи банківської системи України : зб. наук. праць. ДВНЗ*

«Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми. 2004. Т. 10. С. 277–280.

34. Кузьмін Д. Л. Основні засоби і основні фонди: порівняльний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 2(23). С. 148–155.

35. Кулакова С. Ю. Теоретичні основи відтворення основних фондів підприємства в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4134> (дата звернення: 19.11.2019).

36. Кулиняк І. Я., Боцман Ю. С. Концепція «бережливе виробництво» як метод ефективної організації виробничого процесу підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 14. С. 408–412.

37. Лайко П. А., Мних М. В. Фінанси підприємств : підручник. Київ : Знання України, 2004. 428 с.

38. Лисицин В. Д., Лисенко О. І., Вовк Ю. С. Роль «Ощадливого виробництва» в діяльності підприємства. *Вісник НТУУ «КПІ»*. 2009. № 1. С. 39–61.

39. Лишиленко О. В. Фінансовий облік : підручник. Київ: Центр навч. літератури, 2008. 556 с.

40. Макаровська Т. П. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: МАУП, 2003. 304 с.

41. Манів З. О., Луцький І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ: [Знання](#), 2004. 580 с.

42. Михайлов А. М. Основні засоби: визначення та класифікація. *Вісник СДАУ*. 2001. Вип. 1(10). С. 156–159.

43. Мішина С. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві. Харків : ХНЕУ, 2006. 110 с.

44. Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2016 р. № 170. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>. (дата звернення: 19.09.2019).

45. Немченко А. Б., Немченко Т. Б. Особливості розвитку технопарків в Україні. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2011. Вип. 19. С. 315–322.
46. Овод Л. В. Сутність амортизаційної політики та її складові елементи. *Вісник Технологічного університету Поділля*. 2003. № 5, Ч. 2, Т. 1. С. 66.
47. Опарін В. М. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення. *Вісник Національного банку України*. 2000. № 5. С. 10–11.
48. Організація бухгалтерського обліку : підручник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ПП «Рута», 2002. 592 с.
49. Осипов В. І. Економіка підприємства: навч. посіб. Одеса : Маяк, 2005. 724 с.
50. Основні засоби : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16. URL : www.minfin.gov.ua. (дата звернення: 19.09.2019).
51. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. URL : <https://smida.gov.ua>. (дата звернення: 19.09.2019).
52. Офіційний сайт ПрАТ «Харківський тракторний завод». URL : <http://xtz.ua>. (дата звернення: 19.11.2019).
53. Охотнікова О. М., Раткін В. В. Роль державного управління в діяльності технопарків в Україні. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2013. № 5. С. 42–49.
54. Пирог О. В., Стельмах Х. П. Детермінація основних засобів підприємства в умовах інвестиційного розвитку. URL : <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/33815/1/33-240-250.pdf>. (дата звернення: 19.10.2019).
55. Податковий кодекс України від 20.10.2019 р. № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення: 19.09.2019).
56. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. та ін. Фінанси підприємств: підручник / за ред. А. М. Поддєрьогіна. Київ : КНЕУ, 2008. 552 с.

57. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 29.10.2019 р. № z0288-00. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>. (дата звернення: 19.09.2019).

58. Попова В. Д., Кизима Н. М. Особливості нарахування амортизації та її вплив на відтворення основних засобів. *Молодий вчений*. 2018. № 10(1). С. 374–380.

59. Сазонов Р. В. Інноваційне відтворення основних фондів підприємств України. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. Вип. 11(2). 2014. С. 322–329.

60. Скворцов І. Б. Ефективність інвестиційного процесу : методологія, методи і практика: моногр. Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2003. 312 с.

61. Сметанюк О. А. Проблеми фінансового забезпечення відтворення основних засобів. *Економічний простір*. № 59. 2012. С. 256–264.

62. Соколова О. М. Кластери промислових підприємств як носії інноваційного характеру розвитку економіки країни. *Економіка. Серія 18. Економіка і право*. 2015. Вип. 28. С. 59–65.

63. Станасюк Н. С. Формування промислових кластерів як перспективний напрям розвитку промислового потенціалу. 2016. URL : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/37660/1/15_110-117.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).

64. Сухарський В. С. Економічний словник – довідник. Тернопіль : Богдан, 2002. 238 с.

65. Танчин А. І. Ефективність використання основних засобів на підприємстві: система показників оцінки та напрями їх підвищення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер.: Економіка. 2017. Вип. 4. С. 77–80.

66. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : МАУП, 2009. 328 с.

67. Цал-Цалко Ю. С. Проблеми оцінки стану та ефективності використання основних засобів підприємства. *Вісник ЖІТІ*. 2001. № 15. С. 162.

68. Цивільний кодекс України від 28.11.2019 р. № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (дата звернення: 19.09.2019).

69. Череп А. В., Конєв В. В. Стратегічні перспективи відтворення основних виробничих фондів: дослідження впливу джерел фінансування. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 35. С. 303–308.

70. Чуніхіна Т. С. Відтворення основних засобів та терміну корисного використання в межах стратегії розвитку підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19(1). С. 79–83.

71. Чупіс А. В., Корецький М. Х., Кашенко О. Л. та ін. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства / за ред. А. В. Чупіса. Суми : Довкілля, 2001. 404 с.

72. Шубіна С. В., Малахов В. А., Літвінцева Н. С. Комплексний аналіз основних засобів промислового підприємства. *Вісник Університету банківської справи*. 2017. № 3 (30). С. 95–101.

73. Щирська О. В. Відтворення і новий підхід до амортизації основних засобів. *Актуальні проблеми економіки*. № 5. 2012. С. 298–312.

74. Юрчишена Л. В., Волинець С. М. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2011. № 8. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_8_26. (дата звернення: 17.11.2019).

75. Яремко І. І. Знос та амортизація необоротних активів – інструмент оцінки капіталу підприємства : монографія. Львів : Новий світ, 2003. 76 с.

76. Яшан Ю. В. Напрямки підвищення ефективності відтворення і використання основних засобів. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2012. №22. С. 1–6.

77. Carraro N. C., Lima C. R. Decisions of investments in operating fixed assets using an indicator arising from financial analysis, engineering Economics and

strategy of operations. *International Refereed Journal of Engineering and Science*. 2014. Vol. 3, Issue 10. pp. 6–14.

78. Gulamov A. A. Improving the amortization methods of reproduction of the main capital – as the fundamental basis of the company's capitalization. *International Journal of Development Research*. 2019. URL : <http://www.journalijdr.com> (дата звернення: 19.11.2019).

79. Gulamov A. A. Management of the reproduction process of the main capital of the railway company. *Asian Journal of Technology and Management Research*. 2019. Vol. 09. Issue 02. pp. 27–33.

80. Imai M. Kaizen – the key to Japan's competitive success. Warszawa : MT Biznes, 2007. 260 p.

81. Lemishovska O. Economic categories of “amortization” and “depreciation”: the history of accounting concept formation and development. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Vol. 5. № 5. pp. 261–267.

82. Mintzberg H. Five Ps for strategy. *California Management Review*. 1978. Vol. 30 (1). pp. 11–24. URI: <https://doi.org/10.2307/41165263>. (дата звернення: 19.11.2019).

83. Mykolaitiene V., Vecerskiene G., Jankauskiene K., Valanciene L. Peculiarities of Tangible Fixed Assets Accounting. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*. 2010. № 21(2). pp. 142–150.

84. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations. New York : The Free Press, 1990. 875 p.

85. Womack J. P., Jones D.T., Roos D. The machine that changed the world: the story of lean production. New York : Harper Collins, 1990. 352 p.

ДОДАТОК А

Підприємство Публічне акціонерне товариство "Харківський тракторний завод ім. С.Орджонікідзе"
 Територія ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ
 Організаційно-правова форма господарювання АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
 Вид економічної діяльності ВИРОБНИЦТВО МАШИН І УСТАТКОВАННЯ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГО ТА ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА
 Середня кількість працівників 2828
 Одиниця виміру : тис. грн.
 Адреса 61007 Харківська область м.Харків, пр-т Московський, 275, т.(0572) 95-77-25

Дата (рік, місяць, число)
 за СДРПОУ
 за КОАТУУ
 за КОПФГ
 за КВЕД

Коди		
2017	01	01
05750295		
6310138200		
230		
28.30		

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на "31" грудня 2016 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1502	1209
первісна вартість	1001	4155	4188
накопичена амортизація	1002	2653	2979
Незавершені капітальні інвестиції	1005	--	--
Основні засоби	1010	793388	781250
первісна вартість	1011	838164	867944
знос	1012	44776	86694
Інвестиційна нерухомість	1015	32972	32531
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	35329	35420
Знос інвестиційної нерухомості	1017	2357	2889
Довгострокові біологічні активи	1020	--	--
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	--	--
інші фінансові інвестиції	1035	78776	111480
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	65	47
Відстрочені податкові активи	1045	--	--
Інші необоротні активи	1090	--	--
Усього за розділом I	1095	906703	926517
II. Оборотні активи	1100	101921	78168
Запаси			
Виробничі запаси	1101	60001	54974
Незавершене виробництво	1102	24075	19023
Готова продукція	1103	17280	3822
Товари	1104	565	349
Поточні біологічні активи	1110	--	--
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	16586	33588
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	15592	21136
з бюджетом	1135	5546	1446
у тому числі з податку на прибуток	1136	31	31
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1901	3436
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	--
Гроші та їх еквіваленти	1165	1173	9414
Готівка	1166	30	21
Рахунки в банках	1167	1143	9393
Витрати майбутніх періодів	1170	--	--

Продовження додатку А

Інші оборотні активи	1190	422	1374
Усього за розділом II	1195	143141	148562
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	1049844	1075079

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4350	4350
Капітал у дооцінках	1405	329459	325034
Додатковий капітал	1410	--	--
Резервний капітал	1415	--	--
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-108385	-775742
Неоплачений капітал	1425	--	--
Вилучений капітал	1430	--	--
Усього за розділом I	1495	225424	-446358
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	78187	91058
Довгострокові кредити банків	1510	16	99
Інші довгострокові зобов'язання	1515	70821	64234
Довгострокові забезпечення	1520	46076	51086
Цільове фінансування	1525	--	--
Усього за розділом II	1595	195100	206477
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	45928	43265
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	145487	199291
товари, роботи, послуги	1615	164016	252524
розрахунками з бюджетом	1620	3777	25010
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	15185	27172
розрахунками з оплати праці	1630	16742	3602
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	27596	3172
Поточні забезпечення	1660	9696	7005
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	200892	753898
Усього за розділом III	1695	629319	1314939
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	1	21
Баланс	1900	1049844	1075079

Див. "Примітки до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності"

Генеральний директор

(підпис)

Коваль Андрій Анатолійович

Головний бухгалтер

(підпис)

Пархоменко Вікторія Олександрівна

ДОДАТОК Б

Підприємство - Публічне акціонерне товариство "Харківський тракторний завод ім. С.Орджонікідзе" Територія <u>ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ</u> Організаційно-правова форма господарювання <u>АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО</u> Вид економічної діяльності <u>ВИРОБНИЦТВО МАШИН І УСТАТКОВАННЯ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГО ТА ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА</u> Середня кількість працівників <u>1603</u> Одиниця виміру : тис. грн. Адреса <u>61007 Харківська область м.Харків, пр-т Московський, 275, т.(057) 7602403</u>	Дата (рік, місяць, число)	Коди		
	за ЄДРПОУ	2018	01	01
	за КОАТУУ	05750295		
	за КОПФГ	6310138200		
за КВЕД	230			
		28.30		

Складено (робити позначку "v" у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на "31" грудня 2017 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1209	1099
первісна вартість	1001	4188	4410
накопичена амортизація	1002	2979	3311
Незавершені капітальні інвестиції	1005	--	--
Основні засоби	1010	781250	738435
первісна вартість	1011	867944	870234
знос	1012	86694	131799
Інвестиційна нерухомість	1015	32531	25170
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	35420	27448
Знос інвестиційної нерухомості	1017	2889	2278
Довгострокові біологічні активи	1020	--	--
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	--	--
інші фінансові інвестиції	1035	111480	128191
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	47	27
Відстрочені податкові активи	1045	--	--
Інші необоротні активи	1090	--	--
Усього за розділом I	1095	926517	892922
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	78168	212350
Виробничі запаси	1101	54974	81181
Незавершене виробництво	1102	19023	38781
Готова продукція	1103	3822	91770
Товари	1104	349	618
Поточні біологічні активи	1110	--	--
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	33588	19006
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	21136	20974
з бюджетом	1135	1446	5526
у тому числі з податку на прибуток	1136	31	--
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3436	1625
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	--
Гроші та їх еквіваленти	1165	9414	57803
Готівка	1166	21	23
Рахунки в банках	1167	9393	57780
Витрати майбутніх періодів	1170	--	--

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	156504	434667
Витрати на оплату праці	2505	70191	128553
Відрахування на соціальні заходи	2510	15524	44832
Амортизація	2515	14367	15570
Інші операційні витрати	2520	346887	169786
Разом	2550	603473	793408

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	17400280	17400280
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	17400280	17400280
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(38.35323340)	(12.53140750)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(38.35323340)	(12.53140750)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	--	--

Див. "Примітки до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності"

Генеральний директор

(підпис)

Коваль Андрій Анатолійович

Головний бухгалтер

(підпис)

Пархоменко Вікторія Олександрівна

ДОДАТОК В

Підприємство Публічне акціонерне товариство "Харківський тракторний завод ім. С.Орджонікідзе"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

Коди		
2017	01	01
05750295		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2016 рік

Форма № 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	222845	513280
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(236073)	(578204)
Валовий:			
прибуток	2090	--	--
збиток	2095	(13228)	(64924)
Інші операційні доходи	2120	50383	118290
Адміністративні витрати	2130	(60346)	(108506)
Витрати на збут	2150	(4676)	(10778)
Інші операційні витрати	2180	(331370)	(151742)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	--	--
збиток	2195	(359237)	(217660)
Дохід від участі в капіталі	2200	--	--
Інші фінансові доходи	2220	35848	47655
Інші доходи	2240	33783	205320
Фінансові витрати	2250	(180201)	(30737)
Втрати від участі в капіталі	2255	(--)	(--)
Інші витрати	2270	(185435)	(229748)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	--	--
збиток	2295	(655242)	(225170)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-12115	7120
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	--	--
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	--	--
збиток	2355	(667357)	(218050)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	32920	404973
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-7868	-2618
Накопичені курсові різниці	2410	--	--
Частина іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	--	--
Інший сукупний дохід	2445	--	--
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	25052	402355
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	--	--
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	25052	402355
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-642305	184305

Продовження додатку В

Інші оборотні активи	1190	1374	1212
Усього за розділом II	1195	148562	318496
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	1075079	1211418

Продовження додатку В

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4350	4350
Капітал у дооцінках	1405	325034	284613
Додатковий капітал	1410	--	--
Резервний капітал	1415	--	--
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-775742	-572681
Неоплачений капітал	1425	--	--
Вилучений капітал	1430	--	--
Усього за розділом I	1495	-446358	-283718
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	91058	84838
Довгострокові кредити банків	1510	99	98
Інші довгострокові зобов'язання	1515	64234	1080902
Довгострокові забезпечення	1520	51086	47352
Цільове фінансування	1525	--	--
Усього за розділом II	1595	206477	1213190
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	43265	36065
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	199291	303
товари, роботи, послуги	1615	252524	5851
розрахунками з бюджетом	1620	25010	11848
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	27172	5072
розрахунками з оплати праці	1630	3602	7834
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	3172	168258
Поточні забезпечення	1660	7005	6758
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	753898	39936
Усього за розділом III	1695	1314939	281925
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	21	21
Баланс	1900	1075079	1211418

Див. "Примітки до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності"

Генеральний директор

(підпис)

Коваль Андрій Анатолійович

Головний бухгалтер

(підпис)

Старіченко Сергій Олександрович

ДОДАТОК Д

Підприємство: Публічне акціонерне товариство "Харківський тракторний завод ім. С.Орджонікідзе"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

Коди		
2018	01	01
05750295		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2017 рік

Форма № 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	713342	222845
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(585324)	(236073)
Валовий:			
прибуток	2090	128018	--
збиток	2095	(--)	(13228)
Інші операційні доходи	2120	74767	50383
Адміністративні витрати	2130	(81697)	(60346)
Витрати на збут	2150	(5456)	(4676)
Інші операційні витрати	2180	(67716)	(331370)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	47916	--
збиток	2195	(--)	(359237)
Дохід від участі в капіталі	2200	--	--
Інші фінансові доходи	2220	200845	35848
Інші доходи	2240	39459	33783
Фінансові витрати	2250	(26621)	(180201)
Втрати від участі в капіталі	2255	(--)	(--)
Інші витрати	2270	(70881)	(185435)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	190718	--
збиток	2295	(--)	(655242)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	12343	-12115
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	--	--
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	203061	--
збиток	2355	(--)	(667357)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	--	32920
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-279	-7868
Накопичені курсові різниці	2410	--	--
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	--	--
Інший сукупний дохід	2445	--	--
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-279	25052
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	--	--
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-279	25052
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	202782	-642305

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	576576	156504
Витрати на оплату праці	2505	128366	70191
Відрахування на соціальні заходи	2510	26733	15524
Амортизація	2515	12520	14367
Інші операційні витрати	2520	75118	346887
Разом	2550	819313	603473

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	17400280	17400280
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	17400280	17400280
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	11.66998460	(38.35323340)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	11.66998460	(38.35323340)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	--	--

Див. "Примітки до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності"

Генеральний директор

(підпис)

Коваль Андрій Анатолійович

Головний бухгалтер

(підпис)

Старіченко Сергій Олександрович

ДОДАТОК Е

Підприємство <u>Приватне акціонерне товариство "Харківський тракторний завод"</u> Територія <u>ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ</u> Організаційно-правова форма господарювання <u>АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО</u> Вид економічної діяльності <u>ВИРОБНИЦТВО МАШИН І УСТАТКОВАННЯ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГО ТА ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА</u> Середня кількість працівників <u>1603</u> Одиниця виміру : тис. грн. Адреса <u>61007 Харківська область м.Харків, пр-т Московський, 275, т.(057) 7602403</u>	Дата (рік, місяць, число) за СДРПОУ за КОАТУУ за КОПФГ за КВЕД	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="3">Коди</th> </tr> <tr> <td style="width: 33%;">2019</td> <td style="width: 33%;">01</td> <td style="width: 33%;">01</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">05750295</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">6310138200</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">230</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">28.30</td> </tr> </table>	Коди			2019	01	01	05750295			6310138200			230			28.30		
Коди																				
2019	01	01																		
05750295																				
6310138200																				
230																				
28.30																				

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на "31" грудня 2018 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1099	888
первісна вартість	1001	4410	4749
накопичена амортизація	1002	3311	3861
Незавершені капітальні інвестиції	1005	--	3136
Основні засоби	1010	738435	719219
первісна вартість	1011	870234	891943
знос	1012	131799	172724
Інвестиційна нерухомість	1015	25170	11951
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	27448	13678
Знос інвестиційної нерухомості	1017	2278	1727
Довгострокові біологічні активи	1020	--	--
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	--	--
інші фінансові інвестиції	1035	128191	--
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	27	7
Відстрочені податкові активи	1045	--	--
Інші необоротні активи	1090	--	--
Усього за розділом I	1095	892922	735201
II. Оборотні активи	1100	212350	264495
Запаси			
Виробничі запаси	1101	81181	103302
Незавершене виробництво	1102	38781	49637
Готова продукція	1103	91770	77593
Товари	1104	618	33963
Поточні біологічні активи	1110	--	--
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	19006	17193
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	20974	72595
з бюджетом	1135	5526	4592
у тому числі з податку на прибуток	1136	--	--
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1625	2329
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	149325
Гроші та їх еквіваленти	1165	57803	9130
Готівка	1166	23	1
Рахунки в банках	1167	57780	9129
Витрати майбутніх періодів	1170	--	6333

Продовження додатку Е

Інші оборотні активи	1190	1212	709
Усього за розділом II	1195	318496	526701
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	1211418	1261902

Продовження додатку Е

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4350	4350
Капітал у дооцінках	1405	284613	253094
Додатковий капітал	1410	--	--
Резервний капітал	1415	--	--
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-572681	-654061
Неоплачений капітал	1425	--	--
Вилучений капітал	1430	--	--
Усього за розділом I	1495	-283718	-396617
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	84838	80262
Довгострокові кредити банків	1510	98	61
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1080902	53348
Довгострокові забезпечення	1520	47352	49882
Цільове фінансування	1525	--	--
Усього за розділом II	1595	1213190	183553
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	36065	37348
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	303	176120
товари, роботи, послуги	1615	5851	208682
розрахунками з бюджетом	1620	11848	11121
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	5072	36422
розрахунками з оплати праці	1630	7834	8037
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	168258	176752
Поточні забезпечення	1660	6758	6398
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	39936	812659
Усього за розділом III	1695	281925	1473539
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	21	1427
Баланс	1900	1211418	1261902

Див. "Примітки до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності"

Генеральний директор

(підпис)

Коваль Андрій Анатолійович

Головний бухгалтер

(підпис)

Старіченко Сергій Олександрович

ДОДАТОК Ж

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4350	4350
Капітал у дооцінках	1405	284613	253094
Додатковий капітал	1410	--	--
Резервний капітал	1415	--	--
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-572681	-654061
Неоплачений капітал	1425	--	--
Вилучений капітал	1430	--	--
Усього за розділом I	1495	-283718	-396617
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	84838	80262
Довгострокові кредити банків	1510	98	61
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1080902	53348
Довгострокові забезпечення	1520	47352	49882
Цільове фінансування	1525	--	--
Усього за розділом II	1595	1213190	183553
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	36065	37348
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	303	176120
товари, роботи, послуги	1615	5851	208682
розрахунками з бюджетом	1620	11848	11121
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	5072	36422
розрахунками з оплати праці	1630	7834	8037
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	168258	176752
Поточні забезпечення	1660	6758	6398
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	39936	812659
Усього за розділом III	1695	281925	1473539
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	21	1427
Баланс	1900	1211418	1261902

Див. "Примітки до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності"

Генеральний директор

(підпис)

Коваль Андрій Анатолійович

Головний бухгалтер

(підпис)

Старіченко Сергій Олександрович

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	467718	576576
Витрати на оплату праці	2505	120905	128366
Відрахування на соціальні заходи	2510	26731	26733
Амортизація	2515	12250	12520
Інші операційні витрати	2520	71798	75118
Разом	2550	699402	819313

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	17400280	17400280
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	17400280	17400280
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(4.67693620)	11.66998460
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(4.67693620)	11.66998460
Дивіденди на одну просту акцію	2650	--	--

Див. "Примітки до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності"

Генеральний директор

(підпис)

Коваль Андрій Анатолійович

Головний бухгалтер

(підпис)

Старіченко Сергій Олександрович

ДОДАТОК 3

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Загальними зборами акціонерів

Публічного акціонерного товариства

«Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе»

(Протокол від 20 квітня 2018 року)

СТАТУТ

ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД»

Нова редакція

м. Харків
2018 р.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Приватне акціонерне товариство «Харківський тракторний завод» (далі - Товариство) є юридичною особою приватного права (господарським товариством) за законодавством України, створене та діє згідно з положеннями Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про акціонерні товариства» (надалі – «Закон»), Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», а також інших нормативно-правових актів України.

1.2. Товариство засновано згідно з рішенням Міністерства машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України від 22 грудня 1994 р. № 1656 шляхом перетворення державного підприємства «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе» у відкрите акціонерне товариство згідно з Указом Президента України від 15 червня 1993 р. № 210/93 «Про корпоратизацію державних підприємств».

1.3. Приватне акціонерне товариство «Харківський тракторний завод» (ідентифікаційний код 05750295) є новим найменуванням Публічного акціонерного товариства «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе», Відкритого акціонерного товариства «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе» відповідно до вимог Закону України «Про акціонерні товариства».

1.4. Найменування Товариства:

1.4.1. Повне найменування Товариства:

- а) українською мовою: Приватне акціонерне товариство «Харківський тракторний завод»;
- б) англійською мовою: Private Joint Stock Company «Kharkiv Tractor Plant»;
- в) російською мовою: Частное акционерное общество «Харьковский тракторный завод»;

1.4.2. Скорочене найменування Товариства:

- а) українською мовою : АТ «ХТЗ»;
- б) англійською мовою: JSC «Kharkiv Tractor Plant»;
- в) російською мовою: АО «ХТЗ»;

1.5. Тип Товариства: Товариство є приватним акціонерним товариством.

1.6. Місцезнаходження Товариства: Україна, 61007, місто Харків, проспект Московський, 275.

2. ПРАВОВИЙ СТАТУС ТОВАРИСТВА

2.1. Товариство є юридичною особою з дня його державної реєстрації.

2.2. Товариство є правонаступником усіх майнових і інших прав та обов'язків державного підприємства «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе».

2.3. Товариство здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України та цього Статуту.

2.4. Майно Товариства складається з основних засобів та оборотних коштів, а також цінностей, вартість яких відображена в балансі Товариства.

2.5. Товариство є власником:

- 1) майна, переданого йому засновниками та акціонерами у власність;
- 2) продукції, виробленої Товариством внаслідок господарської діяльності;
- 3) доходів, одержаних від діяльності Товариства;
- 4) об'єктів інтелектуальної власності;
- 5) цінних паперів, придбаних Товариством у порядку, встановленому чинним законодавством та цим Статутом;

б) іншого майна, набутого на підставах, не заборонених чинним законодавством.

Товариство здійснює володіння, користування і розпорядження своїм майном на власний розсуд.

Ризик випадкової загибелі або пошкодження майна, що є власністю Товариства чи передане йому в користування, несе Товариство.

Майно та активи Товариства, а також майно, що передано Товариству у користування, не підлягають націоналізації, конфіскації чи іншому безоплатному вилученню.

2.6. Товариство має самостійний баланс, поточні, у т. ч. валютні рахунки, вкладні (депозитні) рахунки та інші рахунки в установах банків; може мати знак для товарів і послуг, промислові зразки, корисні моделі та інші ідентифікуючі ознаки продукції Товариства, які затверджується Генеральним директором Товариства та реєструється відповідно до діючого законодавства; має основну печатку зі своєю назвою і емблемою, кутовий штамп, фірмові бланки. За рішенням Генерального директора Товариства можуть виготовлятися інші печатки та штампи.

2.7. Товариство має право продавати, передавати безоплатно, обмінювати, передавати в оренду та в заставу юридичним та фізичним особам засоби виробництва та інші матеріальні цінності, використовувати та відчужувати їх іншими способами, якщо це не суперечить чинному законодавству України та цьому Статуту.

2.8. Товариство має право укладати будь-які угоди (контракти) з українськими, іноземними юридичними і фізичними особами, зокрема, угоди купівлі - продажу, позики, поруки, застави майна, підяду, страхування, перевезення, зберігання, доручення і комісії тощо, набувати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді, у тому числі в суді загальної юрисдикції, в господарському, адміністративному, третейському суді.

ДОДАТОК И

Таблиця И.1 – Вертикальний аналіз пасивів АТ «ХТЗ» за 2016-2018 рр.,

млн. грн.

Пасив	2016р	2017р	2018р	Частка в структурі, %		
				2016р	2017р	2018р
1	2	3	4	5	6	7
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	4,35	4,35	4,35	0,40	0,36	0,34
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	0,00	0,00	0,00			
Капітал у дооцінках	325,03	284,61	253,09	30,23	23,49	20,06
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-775,74	-572,68	-654,06	-72,16	-47,27	-51,83
Усього за розділом I	-446,36	-283,72	-396,62	-41,52	-23,42	-31,43
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	91,06	84,84	80,26	8,47	7,00	6,36
Довгострокові кредити банків	0,10	0,10	0,06	0,01	0,01	0,01
Інші довгострокові зобов'язання	64,23	1080,90	53,35	5,97	89,23	4,23
Довгострокові забезпечення	51,09	47,35	49,88	4,75	3,91	3,95
Усього за розділом II	206,48	1213,19	183,55	19,21	100,15	14,55
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	43,27	36,07	37,35	4,02	2,98	2,96
Поточна кредиторськ азаборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	199,29	0,30	176,12	18,54	0,03	13,96
за товари, роботи, послуги	252,52	5,85	208,68	23,49	0,48	16,54
за розрахунками з бюджетом	25,01	11,85	11,12	2,33	0,98	0,88

Продовження таблиці И.1

1	2	3	4	5	6	7
за розрахунками зістрахування	27,17	5,07	36,42	2,53	0,42	2,89
за розрахунками з оплати праці	3,60	7,83	8,04	0,34	0,65	0,64
за одержаними авансами	3,17	168,26	176,75	0,30	13,89	14,01
Поточні забезпечення	7,01	6,76	6,40	0,65	0,56	0,51
Інші поточні зобов'язання	753,90	39,94	812,66	70,12	3,30	64,40
Усього за розділом III	1314,94	281,93	1473,54	122,31	23,27	116,77
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0,02	0,02	1,43	0,00	0,00	0,11
Баланс	1075,08	1211,42	1261,90	100,0	100,0	100,0

ДОДАТОК К

Таблиця К.1 – Горизонтальний аналіз пасивів АТ «ХТЗ» за 2016-2018 рр., млн. грн.

Пасив	2016р	2017р	2018р	абсолютні відхилення		відносні відхилення, %	
				2017\16	2018\17	2017\16	2018\17
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	4,35	4,35	4,35	0	0	100,00	100,00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	0,00	0,00	0,00	0	0	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	325,03	284,61	253,09	-40,42	-31,52	87,56	88,93
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-775,74	-572,68	-654,06	203,06	-81,38	73,82	114,21
Усього за розділом I	-446,36	-283,72	-396,62	162,64	-112,90	63,56	139,79
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	91,06	84,84	80,26	-6,22	-4,58	93,17	94,61
Довгострокові кредити банків	0,10	0,10	0,06	0,00	-0,04	98,99	62,24
Інші довгострокові зобов'язання	64,23	1080,90	53,35	1016,67	-1027,55	1682,76	4,94
Довгострокові забезпечення	51,09	47,35	49,88	-3,73	2,53	92,69	105,34
Усього за розділом II	206,48	1213,19	183,55	1006,71	-1029,64	587,57	15,13
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	43,27	36,07	37,35	-7,20	1,28	83,36	103,56
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	199,29	0,30	176,12	0,00	175,82	0,15	58125,41
за товари, роботи, послуги	252,52	5,85	208,68	-246,67	202,83	2,32	3566,60
за розрахунками з бюджетом	25,01	11,85	11,12	-13,16	-0,73	47,37	93,86
за розрахунками зі страхування	27,17	5,07	36,42	-22,10	31,35	18,67	718,10
за розрахунками з оплати праці	3,60	7,83	8,04	4,23	0,20	217,49	102,59

Продовження таблиці К.1

1	2	3	4	5	6	7	8
за одержаними авансами	3,17	168,26	176,75	165,09	8,49	5304,48	105,05
Поточні забезпечення	7,01	6,76	6,40	-0,25	-0,36	96,47	94,67
Інші поточні зобов'язання	753,90	39,94	812,66	-713,96	772,72	5,30	2034,90
Усього за розділом III	1314,94	281,93	1473,54	-1033,01	1191,61	21,44	522,67
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0,02	0,02	1,43	0,00	1,41	100,00	6795,24
Баланс	1075,08	1211,42	1261,90	136,34	50,48	112,68	104,17

Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти ЗНУ

Я, Конєв Владислав Васильович, студент 2 курсу, денної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої програми «Фінанси і кредит» , адреса електронної пошти: kon18v110v1@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Стратегічні перспективи відтворення основних виробничих фондів промислових підприємств на прикладі ПАТ «ХАРКІВСЬКИЙ ТРАКТОРНИЙ ЗАВОД»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям *академічної доброчесності* у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

Конєв В.В.

Дата _____

Підпис _____

Череп А.В.